

JAUME VIDAL ALCOVER



*Retrats*  
13

# JAUME VIDAL ALCOVER

*Pere Rosselló Bover*  
*Magí Sunyer*  
*Margalida Pons*  
*Josep Antoni Grimalt*



ASSOCIACIÓ  
D'EScriptors  
EN LLENGUA  
CATALANA  
30 ANIVERSARI

Barcelona, 2008

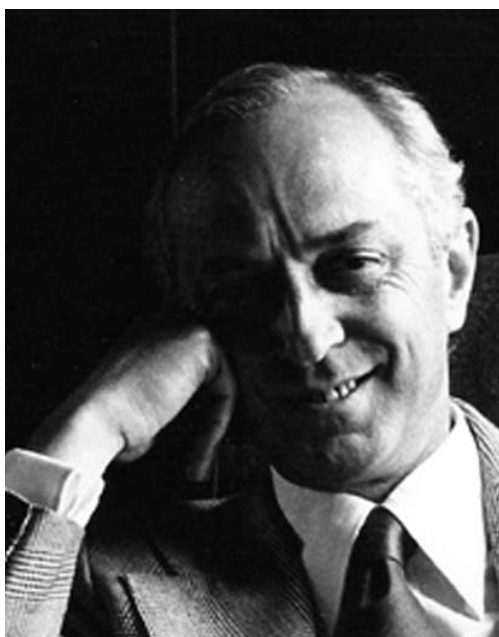


*Retrats*

J A U M E

V I D A L

A L C O V E R



*Aquest tretzè Retrat està patrocinat per*



© dels autors

*Primera edició: abril de 2008*

*Dipòsit legal: B-16.496-2008*

*ISSN: 1885-2742*

*Edita: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana*

*Canuda, 6, 5è pis (Ateneu Barcelonès). 08002 Barcelona*

*E-mail [escriptors@aelc.cat](mailto:escriptors@aelc.cat)      <http://www.escriptors.cat>*

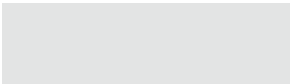
*Fotografia: © Universitat Rovira i Virgili. Biblioteca de Lletres. Axiu Vidal-Capmany*

*Disseny i realització: Insòlit, Barcelona*

*Impressió: La Impremta Ecològica, Barcelona*



# Índex

- 9 PRESENTACIÓ  
Gabriel de la S. T. Sampol
- 13 JAUME VIDAL ALCOVER:  
UN HUMANISTA DEL SEGLE XX  
Pere Rosselló Bover
- 21 JAUME VIDAL ALCOVER,  
EL POETA HERÈTIC  
Magí Sunyer
- 31 JAUME VIDAL ALCOVER,  
UNA ESCRITURA DE SEGON GRAU  
Margalida Pons
- 47 JAUME VIDAL ALCOVER  
O LA INDIGNACIÓ FECUNDA  
Josep Antoni Grimalt
- 51 MOSTRA POÈTICA MÍNIMA
- 63 BIBLIOGRAFIA
- 





## **Presentació**

*Gabriel de la S. T. Sampol*  
Exvicepresident de l'AELC per les Illes

Els XXIV Premis Cavall Verd es van dedicar a la memòria de Jaume Vidal Alcover (1923-1991), un personatge cabdal en les nostres lletres, com a poeta, narrador, dramaturg, traductor, estudiós i professor. Ja en altres edicions del Cavall Verd s'havien recordat altres poetes relacionats amb ell: Llorenç Moyà, de la seva generació poètica, i Guillem Cabrer, deixeble seu. Pensàrem que era de justícia recordar la seva figura, la seva obra i el seu mestratge.

Com és habitual en els Premis Cavall Verd, l'homenatge va consistir en una taula rodona i una eixida literària. La taula rodona va tenir lloc el 23 de març de 2007 a Palma, al casal Balaguer, seu del Cercle de Belles Arts, que amablement ens cedí la sala per a l'activitat. En la taula rodona hi intervingueren Magí Sunyer, Margalida Pons i Josep A. Grimalt. Els dos primers ponents, estudiosos de l'obra de Vidal, se centraren en la seva obra poètica i Josep Grimalt en la seva personalitat literària. Llurs textos configuren la part central del present volum; a més, s'ha considerat oportú d'incloure també en aquest llibret un article de Pere Rosselló Bover que és una excel·lent visió i valoració de conjunt de l'obra vidaliana.

El vespre del mateix dia 23 se celebrà la festa de lliurament dels Premis Cavall Verd. El Premi Rafel Jaume de Traducció Poètica fou atorgat a Montserrat Abelló per la seva versió de *Sóc vertical* (Proa) de Sylvia Plath, i el Premi Josep M. Llompart de Poesia fou per a Hilari de Cara pel seu recull *Absalom* (El Gall). Es tornaren a recordar els versos de Jaume Vidal en el transcurs del petit recital que va fer Isidor Marí.

L'endemà es realitzà un itinerari poètic pel cementeri de Palma. La idea partí del fet que part de les cendres de Jaume Vidal Alcover reposen en la tomba familiar. Davant del sepulcre es varen llegir les poesies «La tomba del pare» (d'*El fill pròdig*) i «Fill il·lustre» (de *Sonets alexandrins*). A més es varen visitar les tombes d'altres poetes enterrats al mateix cementeri: Mateu Obrador, Guillem Forteza, Manuela de los Herreros, Margalida Caimari, Tomàs Aguiló Cortès, Tomàs Aguiló Forteza, Joan Alcover (besoncle de Jaume Vidal), Josep M. Llompart (company de generació i amic), Guillem Cabrer (deixeble i amic, com hem dit), Gabriel Alomar i Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Davant el sepulcre de cada un d'aquests autors, es recitaren alguns dels seus versos. La visita fou guiada per Nicolau Dols i Gabriel de la S. T. Sampol.

Al final del volum hi hem inclòs una breu mostra poètica de Jaume Vidal. Voldríem agrair als hereus, Xavier Izquierdo Vidal i Jaume Sicre Vidal, que ens hagin autoritzat a reproduir les poesies seleccionades. En aquesta antologia mínima hi podreu trobar poesies que foren llegides o esmentades en un o altre moment dels actes d'homenatge. Principalment, caldria llegir en veu alta el sonet «Fill il·lustre» i imaginar que el sentim dit per la veu rogallosa i irònica del poeta.

Finalment, també voldríem tenir un record per al pintor Pau Lluís Fornés, que ens va deixar el 2006. Fornés fou amic de Jaume Vidal, Llorenç Moyà i altres escriptors, i pintà el Cavall Verd que és el símbol dels nostres premis. Acabarem citant uns versos de *Sonets alexandrins* dedicats a l'amic artista:

La veu, casta i aspriva paret, que t'han sembrat  
colors i formes, llums regides per mà d'home,  
dirà fins a quin punt i goig mereixes nòmer  
matèria o viu costum d'eternitat.

*Palma, 7 de gener del 2008*



# *Jaume Vidal Alcover: un humanista del segle XXI*

*Pere Rosselló Bover*

*Universitat de les Illes Balears*

## **Un «humanista» del segle xx**

Jaume Vidal Alcover és autor d'una obra abundant i diversa, que abasta tots els gèneres i tots els nivells, des dels més cultes als més populars: des de la poesia a les lletres de cançons, des de la novel·la a les rondalles, des de l'adaptació d'obres del teatre clàssic al teatre de cabaret, des de l'obra d'erudició als articles de divulgació i d'opinió... Es tracta d'una varietat poc freqüent en les lletres catalanes, on abunden els escriptors «especialitzats» en un tema i, fins i tot, només en un subgènere determinat. Àlex Susanna ha remarcat que precisament «aquest polifacetisme mai no va ser acceptat» pel nostre migrat món cultural i que va constituir «la seva manera de satisfer els seus múltiples interessos i de desenvolupar l'extraordinària ductilitat dels seus dots i recursos».<sup>2</sup>

---

1 Publicat a *Pissarra*, 104, juny-juliol, 2001, ps. 14-19, amb el títol «Jaume Vidal Alcover, escriptor». Aquest text reproduïx el parlament llegit a la taula rodona en homenatge a Jaume Vidal Alcover celebrada a la sala d'actes de l'Escola de Magisteri de Palma dia 3 de març de 1994. De cara a la publicació, ja havia estat actualitzat i ampliat en alguns aspectes (N. de l'A). [Posteriorment ha estat reproduït en: Pere ROSELLÓ BOVER: *Aproximacions i semblances. Dotze escriptors del segle xx*, Palma: Diari de Balears, 2006 (N. de l'editor)].

2 Autors diversos: *Homenatge a Jaume Vidal Alcover*, Barcelona: Columna, 1992, p. 35.

Tot això ens dóna una idea de la seva àmplia formació com a «home de lletres». Voldria subratllar aquesta expressió, «home de lletres», perquè pens que és la que defineix millor la personalitat literària de Jaume Vidal Alcover. El seu interès per l'ésser humà no pot separar-se de la literatura i aquesta, la literatura, tampoc no pot comprendre's desvinculada de l'atenció per l'home. Jaume Vidal Alcover era un «humanista» del segle xx, que encara conservava aquella curiositat per tot el saber, tan pròpia del Renaixement. Potser aquest «humanisme» li va arribar per herència directa del poeta Joan Alcover, el seu oncle, autor precisament de la conferència *Humanització de l'Art*, on apostava per un concepte de literatura que aprofundís en l'ànima humana. Aquesta recerca de la humanitat, a més, és una característica que Jaume Vidal Alcover comparteix amb altres escriptors de la comarca del Llevant mallorquí (com Blai Bonet, Miquel Àngel Riera, Guillem d'Efak, Jaume Santandreu, etc.), que intencionadament han reaccionat contra l'excés d'afectació intel·lectual de la literatura contemporània. Per a Jaume Vidal la literatura era sinònim de «vida», la qual cosa el situava a l'altre extrem d'aquells que pretenen «viure de la literatura». (Recordem que Blai Bonet distingia entre el «litterat», aquell que «fa literatura», i l'«escriptor», que és «l'home de paraula».) També per a l'autor de *L'hora verda* la literatura s'ha de «viure» i alhora és «una forma de vida». Això explica el seu polifacetisme, que li feia «tastar-ho» tot, com aquell que vol gaudir del màxim d'experiències possibles. La seva lliçó de comiat com a professor universitari<sup>3</sup> fou sobretot una invitació a «gaudir» i «fer gaudir» de la literatura, perquè sense plaer no hi ha aprenentatge possible.

L'obra de Jaume Vidal Alcover encara és poc coneguda i no ha estat gaire estudiada. En resta una part inèdita entre els seus papers conservats a la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona).

R

3 Vegeu «La docència de la literatura» a: *Estudis de literatura catalana contemporània*, de Jaume Vidal Alcover, Barcelona: Universitat Rovira i Virgili i Universitat de Barcelona, 1993, ps. 503-510.

14

Quasi tot el que s'ha publicat –àdhuc el que va aparèixer en vida de l'autor– no ha seguit cap ordre ni lògic, ni cronològic. Hi ha hagut una certa anarquia en l'edició dels seus llibres, que massa sovint varen esser editats en editorials i col·leccions de poca difusió. Molts dels volums dels anys de joventut varen sortir ja al decenni dels 80. No cal dir que ara ja tornen a esser introba- bles a les llibreries.

## El poeta

En els seus llibres de poemes publicats els 70 i 80 va recollir composicions poètiques i, fins i tot, seccions de poemaris anteriors que no varen arribar a veure la llum. Entre 1952, quan publica *L'hora verda*, i 1984, quan surt *Poemes*, Jaume Vidal Alcover dona a conèixer dotze llibres de poesia, que no abasten tot el que va escriure i que sovint inclouen poemes procedents de llibres inèdits. Aquests poemaris sense publicar són: *El ball del pensament* (1942-50), *Santoral mediterrani* (1948-49), *Rest de murta* (1949-52), *Residència d'estudiants* (1950-55), *Hoste de l'altura* (1952-57) i un conjunt de tankas dels anys 50 que s'editaren pòstumament.<sup>4</sup> Dins volums com *Terra negra* (1970), *Tres suites de luxe* (1979) o *Sonets alexandrins* (1981) aplegà molts dels poemes dels seus primers llibres inèdits. Per exemple, composicions de *Residència d'estudiants* –una espècie de calaix de sastre, que mai no va arribar a considerar una obra finalitzada– es publicaren a *Terra negra* (1970), a *Igor Stravinsky: Le sacre du printemps* (1979) i a la tercera part de *Tres suites de luxe*. També és el cas de *Elegia a Joan Alcover*, que primer va aparèixer com una part de *Terra negra* i després com una obra independent en *l'Obra poètica* (1984). En podríem posar molts d'altres exemples. De totes maneres, val la pena afegir que aquesta «anarquia» en

4 Vegeu Margalida Pons: «La miniatura i l'idolet (Sobre un recull de tankes de Jaume Vidal Alcover)», *Estudis Baleàrics*, 46, maig-agost 1993, ps. 85-89.

l'edició de l'obra poètica de Jaume Vidal és conseqüència de la seva actitud personal davant el món de l'edició. El nostre escriptor va practicar el que podríem dir-ne una «indolència conscient» a l'hora d'editar. Les seves obres sortiren a la llum «malgrat ell mateix»; és a dir, el poeta no va córrer mai rere cap editor per aconseguir l'edició d'una obra seva, la qual cosa indica que donava una major importància al fet d'escriure que al de publicar.

Tot i això, l'obra poètica de Jaume Vidal Alcover en cada moment és un exemple dels corrents més avançats de la nostra lírica. Així, *L'hora verda*, per l'ús de la metàfora i per l'exaltació de la llibertat formal, reflecteix l'impacte de la Generació del 27 i el trencament amb l'Escola Mallorquina. *El dolor de cada dia* (1957) ja s'avança a l'estètica realista, que dominarà la poesia catalana dels anys 60. Amb *Dos viatges per mar* (1965) es produeix la «reconciliació» amb l'Escola Mallorquina a través del tema del paisatge. En altres volums, *Sonets a Eurídice* (1967) i *Sonets alexandrins*, la poesia de Jaume Vidal adopta una forma sòlida, que aconsegueix desenvolupar amb una perfecció magistral, encara que sigui en detriment de l'espontaneïtat. Tanmateix, peces com *Elegia a Joan Alcover* (1951), *Home* (1978) i, sobretot, *El fill pròdig* (1968) –publicades amb molt de retard–, en les quals pel tema tractat assoleix una comunicació més directa i personal, constitueixen la poesia més autèntica i més viva de Jaume Vidal Alcover.

## El narrador

Tampoc la narrativa de Jaume Vidal Alcover no ha tengut la fortuna que mereix. És indicativa d'aquesta mala sort l'anècdota que va envoltar la seva primera novel·la, *Esa carne mortal* (1956), versió castellana –enllestida a corre-cuita per concórrer al Premi Ciutat de Palma– de dues obres que, uns vint anys més tard, es



varen publicar en la llengua original: *Tertúlia a Ciutat* (1976) i *La vida fàcil* (1987). Algunes de les seves novel·les foren publicades a l'editorial Laia que, per problemes econòmics i de gestió, va fer fallida. Els llibres de Jaume Vidal, més que els d'altres autors, n'han pagat les conseqüències. Alguns volums de la seva narrativa han aparegut en col·leccions locals, sovint mal distribuïdes o poc conegudes. La narrativa de Jaume Vidal també ha patit l'«anarquia» en l'ordre d'aparició. Basta dir que *L'equip assassinat* (1989) és, en realitat, la seva primera novel·la, escrita cap al final dels anys 40.

L'obra novel·lística de Jaume Vidal Alcover constitueix un retrat, sovint ple d'ironia i àdhuc de sarcasme, de la nostra societat. Elaborada a partir d'un model «realista», barreja elements de procedència real i/o biogràfica amb altres d'origen exclusivament literari. A *L'equip assassinat*, tot adoptant una trama pròpia de la novel·la negra, construeix una història, plena d'humor, que li permet mostrar el xoc entre la vella societat mallorquina en vies de desaparició i la nova que ha de substituir-la. També el món mallorquí de la postguerra, des del propòsit d'elaborar una narrativa de caràcter testimonial, és retratat a la pentalogia formada per *Tertúlia a Ciutat*, *La vida fàcil*, *Els intocables* (1987), *Els sants innocents* (1989) i *Els darrers dies* (inèdita). En aquestes novel·les, relacionades en certa mesura amb el món de Llorenç Villalonga, a partir d'una àmplia gamma de personatges, el novel·lista basteix un retrat complex i crític del món mallorquí, des de l'aristocràcia fins als grups marginats, en el qual la intel·lectualitat ocupa un lloc central. *Sophie o els mals de la discreció* (1972), en canvi, obre un altre vessant de la novel·lística de Jaume Vidal, que serà continuat a *Visca la revolució!* (1974) i *Dido i Eneas* (1976). Així, a *Sophie... i Dido i Eneas* retrata una societat delicada, intel·lectual i exquisida a partir del mite. Per contra, a *Visca la revolució!* reflexiona sobre el món present a partir d'una trama pròpia de la novel·la ambientada en el futur.

Els seus volums de contes, si bé no han tengut la mala sort de la novel·lística, han patit la manca d'atenció que tradicionalment ha caracteritzat aquest gènere en la literatura catalana. *Mirall de la veu i el crit* (1955), de Jaume Vidal Alcover, és un recull de «proses semiliriques», relats plens de recursos poètics, que s'han de relacionar amb l'obra en vers d'aquests anys. Els nou contes de l'aplec oscil·len entre la poeticitat i la ironia, en algun cas encara amb algun punt de contacte amb el costumisme (per exemple, el titulat «L'assistent»). L'any 1964 Jaume Vidal va obtenir el premi Víctor Català amb el recull de contes *Les quatre llunes*, on el lirisme es barreja amb el realisme. Posteriorment, encara va treure *Dues rondalles farcides i altres narracions* (1980), on arreplega narracions de caràcter divers, entre les quals destaquen les recreacions de rondalles i de llegendes.

## El teatre

Pel que fa al teatre, moltes de les seves obres encara són inèdites, cosa que s'explica en bona part perquè el text teatral sobretot està destinat a la representació. Tot i això, hi ha obres que mai no han estat duites als escenaris. La versatilitat de Jaume Vidal Alcover també és ben palesa en la seva producció dramàtica: va conrear tot tipus de teatre, des del «clàssic» fins al de cabaret, sense oblidar les reelaboracions de peces de teatre popular, com la *Passió d'Ulldecona* (1995). Aquesta obertura a tots els gèneres teatrals és sobretot una mostra del seu concepte de cultura, tan ampli i mai no limitat a unes convencions massa consolidades. Guillem-Jordi Graells ha assenyalat dues etapes en la seva producció escènica: a la primera, que es correspon amb el seu període de residència a Mallorca, Vidal Alcover escriu peces més literàries, més desconnectades del món de l'espectacle, difícils de representar o poc aptes per al públic català; la segona, en canvi, es correspon al període barceloní i es carac-

teritza per la diversitat i pel fet d'adoptar registres molt diversos: des de teatre de tema clàssic (*Una Roma per Cèsar*, 1975, representada el 1969; *Edip*, 1989, estrenada el 1977) fins a teatre de cabaret (recollit en part al volum *Ca barret!*, 1984) i l'escenificació de rondalles per a infants, tot passant per textos poemàtics per als espectacles teatrals (*Oratori per a un home sobre la terra*, estrenat el 1969; i *La fira de la mort*, representada el 1970). A tot això, s'han d'afegir les col·laboracions amb el grup musical La Trinca i l'elaboració de guions cinematogràfics. Gairebé una dotzena de títols encara continuen inèdits i una part molt considerable mai no ha estat duita als escenaris.

## Altres aspectes

Finalment, cal esmentar també la seva labor com a articulista, historiador de la literatura i traductor. La quantitat d'articles que Jaume Vidal Alcover va redactar durant quasi tota la seva vida dificulta fins i tot l'elaboració d'una bibliografia completa. A més, va treure a la llum els seus papers en tota classe de publicacions, sense establir jerarquies absurdes entre uns mitjans de difusió i uns altres: la premsa periòdica (a Mallorca i a Catalunya), les revistes culturals i literàries, i, fins i tot, la premsa forana o comarcal. Si algun dia hom vol emprendre aquesta feina, ben necessària, es trobarà amb la necessitat d'escorcollar totes les publicacions dels Països Catalans des de finals dels anys quaranta fins ara. Una mostra dels seus treballs periodístics ha estat recollida al volum *El Mirador* (1995), a cura de Sebastià Alzamora.

La labor com a professor universitari li va fer incrementar l'elaboració d'estudis sobre autors i temes literaris, així com l'edició de textos antics i clàssics (de Berenguer d'Anoia, Guillem de Torroella, Jaume i Pere March, Francesc d'Olesa, Sebastià Gelabert, etc.) i alguns treballs sobre literatura popular. El lector pot consultar el llibre *Estudis de literatura medieval i moderna*

(1996), aplegat per Magí Sunyer i Pere Anguera. També ens podríem referir a molts dels seus nombrosos articles sobre literatura contemporània (recollits en part a *Estudis de literatura catalana contemporània*, 1993) i a treballs de síntesi com *Trets fonamentals de la literatura catalana*, 1978, i *Síntesi d'història de la literatura catalana*, 1980. Però sobretot crec que, d'entre tots, cal subratllar els escrits dedicats a Llorenç Villalonga (com la biografia *Llorenç Villalonga o la imaginació raonable*, 1984, o els seus articles i pròlegs aplegats parcialment a *Llorenç Villalonga i la seva obra*, 1980), un autor que Jaume Vidal Alcover coneixia millor que ningú. La relació personal que hi va haver entre ells –marcada, això sí, per les diferències ideològiques i estètiques, que els duïen a discussions freqüents–, la profunda coneixença que Jaume Vidal Alcover tenia de l'alta societat mallorquina i els seus coneixements filològics li permetien un accés privilegiat al coneixement de l'ambigua i complexa obra villalonguiana. A més, hi va haver una participació molt directa de Vidal Alcover en algunes obres de Llorenç Villalonga com, per exemple, els *Desbarats*, el llenguatge dels quals és segurament fruit d'una intervenció molt directa del nostre autor.

Com a traductor, hem de dir que va traslladar al català obres del llatí (Juli Cèsar), de l'alemany (F. Hölderlin) i sobretot del francès: J. A. Rimbaud, A. Gide, G. Sand... Cal remarcar molt especialment la seva versió de *A la recerca del temps perdut*, de M. Proust, una obra monumental, que va originar alguna polèmica a causa del llenguatge emprat. També cal recordar que va traslladar al castellà *Mort de Dama* en les pàgines de la revista *Papeles de Son Armadans*. Finalment, voldria esmentar, per acabar d'arrodonir aquesta visió general –i, necessàriament, esquemàtica– de la producció de Jaume Vidal Alcover, un projecte de memòries que no va poder arribar a escriure: *La gàbia dels mil i-un ocells*. Tot plegat és un exemple més del que Jaume Vidal Alcover encara ens havia de dir i de tot el que encara havia de fer quan, ara fa deu anys, ens va deixar.

# Jaume Vidal Alcover, el poeta herètic

*Maqí Sunyer*

*Universitat Rovira i Virgili*

Marià Villangómez, en el pròleg de *Terra negra*, va situar gràficament una de les simbologies de la poesia de Jaume Vidal Alcover que va més enllà de les simples connotacions cromàtiques: «Aquesta negror de la terra –o d’allò que té la terra d’infern– fou, en una hora passada –almenys en alguns moments d’aquella hora–, una tonalitat jove, de delicada tendror.»<sup>1</sup> De *L’hora verda* a *Terra negra*, doncs, podria ser el títol per a un balanç d’aquesta poesia i potser de l’obra sencera de Jaume Vidal. Al voltant d’aquesta dualitat podríem distribuir els aspectes més clars, joves i avantguardistes per una banda i els més marcats pel dolor de cada dia per l’altra. A partir d’aquest enfocament, però, ens enganyaríem si volguéssim deduir-ne una evolució cronològica. Villangómez, temptat pels avantatges de la simplificació –«El color predominant ha canviat en l’obra del notable poeta mallorquí»–,<sup>2</sup> de seguida matisa. I és que en aquest punt es topa amb el parany per a historiadors que representa la distància entre les dates de composició i les de publicació d’aquesta poesia, que indueix a confusió. Margalida Pons, en el seu excel·lent

---

1 Marià Villangómez: «Pròleg» a *Terra negra*, Barcelona: Edicions Proa, 1970, p. 11.

2 *Ibidem*: p. 11.

estudi sobre els poetes mallorquins dels anys cinquanta,<sup>3</sup> fa les precisions pertinents al respecte; a la llum d'una ordenació per l'escriptura ens adonem que les dues cares de la moneda són presents en totes les etapes de la poesia de Jaume Vidal. Potser és el poema *Home*, publicat el 1978 però datat el 1954, el que expressa millor aquesta complexitat del poeta, que evoluciona amb els anys però no pot ser vista com una progressió del verd al negre.

Dues interpretacions globals d'aquesta poesia han estat exposades en base a una rondalla i a una paràbola. La primera ha estat desenvolupada, sobretot, per Margalida Pons i Rosa Comes, la segona, a més i en primer lloc, per Miquel Àngel Riera.<sup>4</sup> La rondalla, *L'amor de les tres taronges*, és d'iniciació, apareix ja en el primer llibre de poesies i és contínuament al·ludida, utilitzada i reelaborada, fins i tot escènica, per Jaume Vidal. La recerca com a nord de la vida i de la literatura de Jaume Vidal, i la literatura com a instrument per a aquesta recerca troben en les peripècies de Bernardet fill de rei l'expressió folklòrica apresada en les rondalles de mossèn Alcover, potser la millor, i segur que la més rica, prosa catalana del segle XIX. Per a la paràbola del fill pròdig, en ús de la llicència que l'escriptor acostuma a tenir sobre el crític i l'historiador, Miquel Àngel Riera aventura, amb una contundència sorprenent i sense que el poeta el desmentís, que jo sàpiga, una interpretació punyent: «tota la seva obra [...] és una llarga, adolorida i pugnaç carta dirigida al pare. L'objectiu, a vegades palès, a vegades fet un pàlpit soterrat, no ha estat mai cap altre més que aquest. I tant em sembla ser així que, una vegada aconseguit, es diria que el poeta s'avé i tot, qui

---

3 Margalida Pons: *Poesia insular de postguerra: quatre veus dels anys cinquanta*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998, ps. 301-376.

4 Margalida Pons: *op. cit.*; Rosa Comes: «El folklore i l'escriptor: admiració i ús», dins Magí Sunyer i Rosa Comes (eds.). *Jaume Vidal Alcover: humanisme, heterodòxia i geni*. Valls: Cossetània edicions, 2001, ps. 11-30. Miquel Àngel Riera: «Pròleg» a Jaume Vidal Alcover. *Obra poètica*. Manacor: Tià de Sa Real, 1984, ps. 7-24.

sap si inconscientment, a donar per tancada una obra poètica de gran empena que havia encetat en la primera adolescència: fins ara mateix, no ha publicat obra cronològicament posterior al poema dedicat a la mort del pare ni, que jo sàpiga, ha reprès la creació poètica.»<sup>5</sup> Això implicaria que després dels anys setanta Jaume Vidal hauria deixat d'escriure poesia, afirmació que si no és exacta, conté una dosi important de veritat. Em costaria adherir-me del tot a la tesi de Miquel Àngel Riera, però també rebutjar-la de pla. Més aviat crec, com Rosa Comes,<sup>6</sup> que la rondalla i la paràbola estan indestriablement connectades i expliquen molt de la vida, les actituds i la literatura de Jaume Vidal. La tensió amb el pare, en definitiva, és una manifestació més d'un instint que el conduïa cap a la rebel·lia o, més encara, cap a l'heretgia. Examinem-ho.

Margalida Pons, en l'estudi esmentat, que no em cansaré de lloar, arriba a unes primeres conclusions francament interessants per al tema que ens ocupa: «Jaume Vidal és eclèctic. En la seva obra de creació toca tots els gèneres; en la seva obra crítica, totes les èpoques. Crítica i creació coincideixen en la manera de treballar incisiva i aparentment poc metòdica. Aquest desordre fructífer es descobreix especialment en la seva obra poètica.»<sup>7</sup> Resulta un paràgraf brillant, de poeta, que recull unes hipotètiques paradoxes. L'adjectiu eclèctic, justificat per la varietat d'interessos i de dedicacions –a les quals es poden afegir, tal com anuncia la darrera frase, les variacions formals i de contingut de la poesia–, sembla que contrasti amb l'aparent falta de mètode i amb el «desordre fructífer», però no té per què oposar-s'hi. No sempre resulta de bon comprendre, això, i d'aquí deriven molts problemes.

En la seva participació en la coneguda com a «Polèmica d'en Pep Gonella», Jaume Vidal diferenciava, des del títol, l'heretgia

5 Miquel Àngel Riera: *op. cit.*, p. 17.

6 Rosa Comes: *op. cit.*

7 Margalida Pons: *op. cit.*, p. 319.

del disbarat i ell es declarava lingüísticament heretge però absolut defensor de la unitat de la llengua catalana. Crec que aquesta distinció explica la seva posició vital i literària. Jaume Vidal no va ser mai un conformista i va tenir molt de provocador, va viure dominat per un instint de rebel·lia i d'heretgia al qual sovint s'afegia una derivació menor però no menys arrelada, l'esperit de contradicció. El mateix que sovint rebia l'acusació de frivolitat escrivia «Jo vull ésser responsable, perquè vull ésser lliure, i sé que sense responsabilitat no hi ha llibertat possible»<sup>8</sup> i redactava dotzenes d'articles erudits sobre les temàtiques més serioses i enrevesades o defensava una tesi doctoral sobre un llarg poema narratiu en llatí. Abans dels trenta anys escrivia, sense solució de continuïtat, els versos amb constants exclamacions d'alegria de *L'hora verda* i els preocupats d'*El dolor de cada dia*. Jaume Vidal era un polemista per naturalesa, brillant i incisiu, i això li va valer enemistats que han pesat molt en el menyspreu i l'oblit de la seva obra, en vida i un cop mort. Semblava que un instint irrefrenable el conduís al debat, a l'opinió contrastada, moltes vegades amb arguments difícils de rebatre, sempre amb una dialèctica temible. Però no és del polemista que vull parlar, sinó de la manifestació d'aquest esperit rebel en la seva obra literària, i sobretot en la poesia.

Examinem les circumstàncies. Jaume Vidal, nascut en una família burgesa mallorquina d'avior cultural –nebot-nét de Joan Alcover– va mantenir una tensió crítica, derivada d'un intens amor, amb els seus orígens. No he conegut ningú que hagi expressat una relació tan persistent amb la terra d'origen i amb la seva gent com ell. En parlava a tothora, escrivia gairebé sempre sobre l'illa, fins i tot quan el discurs s'encaminava cap a regions molt distants, Mallorca hi acabava apareixent, sovint de la manera més insospitada i coherent alhora. No era estrany, sinó freqüent, que en classes sobre les més diverses matèries hi com-

R

24

---

8 Jaume Vidal Alcover: *Visca la revolució!* Mallorca: Ed. Moll, 1974, p. 68.



paregués la referència a la senyoràvia o a la mar del Mal Pas. No cal dir en la conversa, i dubto que en alguna de les seves obres escrites hi deixi de figurar l'illa, la seva gent, el seu paisatge, des de la tesi doctoral sobre el *Liber maiolichinus*, els estudis de tota mena i els articles fins a les novel·les, el teatre i la poesia. L'evidència literària més extensa d'aquesta devoció és la voluntat d'escriure la «novel·la de Mallorca», concretada en la sèrie novel·lística que específicament li va dedicar, *Els anys i els dies*, la pentalogia amb una darrera novel·la inacabada que constitueix la «comèdia humana» d'una Mallorca tradicional que experimentava les transformacions profundíssimes provocades per la gran embranzida turística, que, al capdavall, van significar la plena incorporació de l'illa a la contemporaneïtat. Aquesta connexió umbilical amb l'illa està travessada per la indestruïble crítica cap a una societat conservadora i de la qual se sent apartat i, en última instància, expulsat.

Jaume Vidal es presenta a la vida literària amb *L'hora verda*, un llibre molt marcat per l'influx de la poesia de l'espanyola Generació del 27 i del gran mite de la poesia mallorquina –i general catalana– de postguerra, Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Significava el trencament amb mig segle d'Escola Mallorquina, i així va ser entès per part dels que el van rebre amb escàndol, sobretot per l'evidència que suposava una alternativa absoluta, sense preocupacions molt presents fins aleshores en la poesia mallorquina, com eren les religioses. Aquelles poesies en què la paraula «alegria» afluïa tan sovint, amb el registre de joc tan propi de l'avantguarda i en bona part fonamentat, tanmateix, en el folklore illenc, es van voler llegir com a superficials i despreocupades. No ho eren gens, una lectura compartida amb el llibre següent –contemporani, el primer està datat 1950-52 i el segon 1950-57– ens permet comprovar la sintonia de fons, ni que *L'hora verda* figuri com a avantguardista i frívol i *El dolor de cada dia* com a realista i transcendent. Els paral·lels entre les composicions liminars resulten prou clars.

La contestació a l'Escola Mallorquina també és comuna a tots dos llibres, i compartida amb Blai Bonet, Josep Maria Llopart i Llorenç Moyà. A més dels llibres, la van escenificar els actes commemoratius del centenari dels dos mestres de l'Escola, en els quals els joves van promoure el record de Jean Arthur Rimbaud, nascut el mateix any. Aturem-nos-hi. També les novel·les d'*Els anys i els dies* arrenquen amb la *Tertúlia a Ciutat* que prepara el centenari d'Alcover, i també allí el jove Martí Ferrer se'n va allunyant per incorporar-se a la modernitat –de la vida fàcil primerament, de l'especulació urbanística tot seguit. Martí Ferrer segueix la seva evolució vital, inimaginable per al cenacle de l'Escola –com el Bernardet de la rondalla, que surt a cavall de palau, a la recerca de l'amor de les tres taronges– però li queda temps per no deslligar-se'n del tot: organitza festivals, assisteix a conferències i presentacions de llibres. Com Jaume Vidal, transgressor però no separat del tot del grup –participa en reunions, en concursos i corones poètiques a les marededéus, les beates i els sants corresponents–, en definitiva, amb la necessitat de formar part del grup sense renunciar a la seva particularitat. Com els crítics amb les religions, Jaume Vidal era un heretge perquè estava convençut que tenia raó, o que, com a mínim, se li havia de respectar la seva raó. I aquesta posició inicial, que irritava, és la que va mantenir sempre: ningú no era més catalanista que Jaume Vidal, però no acabava d'estar exempt de no se sap quines sospites, ningú més defensor de la unitat de la llengua, però sempre amb el model lingüístic qüestionat. Quan, passats els anys, Jaume Vidal es decideix a escriure conscienciosament un llibre en l'esperit de l'Escola, no ho fa com un extern i un nouvingut, sinó com a membre dissident del grup que manté la seva independència. Ell mateix ho explica en un pròleg que historia el conflicte i explicita la seva voluntat d'inserir aquell llibre en l'esperit, la lletra i el to de l'Escola: «i si et topes amb algun nom foraster o amb rimes i ritmes massa rars i encara, si tant

files, amb evidents heterodòxies, pensa que tanmateix l'autor, per més que faci, no pot estar-se mai completament d'esser qui és, amb els seus defectes i les conegudes males inclinacions». <sup>9</sup> Bernardet ja és prou madur per no anar a tentines i per assajar una reconciliació amb l'ambient sense claudicacions impossibles.

L'altra tensió, la familiar, se centra, en efecte, en la necessitat, no acomplerta, de ser reconegut pel pare com a cap de família i, metonímicament, representant de la societat mallorquina. L'escriptor, no ho oblidem, és l'idiota de la família, i més en el clos conservador que li tenia destinada una ocupació seriosa i respectable, una notaria:

I he suportat, tal volta, que els de casa em mirassin  
no sé si com un moble molt car i molt inútil  
o decididament com un clap de mala herba.<sup>10</sup>

La rebel·lió, quan deixa els estudis de dret, el converteix en un heretge també en l'àmbit familiar. Retornem al Martí Ferrer d'*Els anys i els dies*: ell sí que ha arribat de Barcelona amb el títol de misser, que acabarà utilitzant amb finalitats potser no del tot honestes; llavors es diluirà en la narració per deixar el protagonisme a l'aristocràtic, culte i un bon tros abúlic Toni Vedrà. Enregistrem que un i altre són orfes de pare. Però Jaume Vidal no ho era, i si ja a *L'hora verda* dedica una poesia al pare titulada «L'illa» i subtitulada «Codi Civil, 373», amb un desig no acomplert: «llunyans, viurem, de sobte / plegats, a l'illa, amb l'illa / eterns, de vida en vida! », <sup>11</sup> la figura paterna reapareix en el poema definitiu, el de la paràbola desenvolupada reiteradament, la del pare i el fill que no donen el braç a tórcer: *El fill*

---

9 Jaume Vidal Alcover: «Pròleg» a *Dos viatges per mar*, Mallorca: Ed. Moll, col·lecció Balanguera, 1965, p. 15.

10 *Id.*: *El fill pròdig*, dins *Obra poètica*, p. 266.

11 *Id.*: *L'hora verda*, dins *Obra poètica*, p. 43.

*pròdig*. L'addenda tanca el plet de manera definitiva, perquè el pare ha mort:

Ai, pare, senyor sol dels meus dies dubtosos,  
que no vares entendre perquè tot era un orde,  
i fora d'aquell orde res no existia!<sup>12</sup>

L'heretgia de Jaume Vidal és artística i vital. Ell no trenca ni amb l'Escola Mallorquina, ni amb el pare i la família ni amb Mallorca ni amb la cultura catalana, en parla contínuament, n'escriu incansablement, apassionadament, són els seus, el seu món, però hi vol aconseguir el seu lloc sense renúncies, perquè Jaume Vidal forma part, indestriablement, d'aquests mons, però també d'altres: els d'una altra Mallorca que aflo-  
rava i els que el duen al pelegrinatge universitari per Barcelona, Madrid i València. En els versos, aquesta corda rebel es manifesta en l'alegria insistent del primer llibre, en el dolor quotidià del segon, en la mitificació del bandoler sicilià independentista Salvatore Giuliano. Molt més encara en les referències constants al món de l'art i als ambients de la diversió i de la sofisticació. Aquests darrers apareixen en la narrativa –els va descobrir Martí Ferrer a *Els anys i els dies*, els viu, ja d'entrada, el protagonista de *Sophie o els mals de la discreció*, esquitxen sovint els contes de *Les quatre llunes*– i en la poesia –«Negro's bar», per exemple. Els primers apunten en les variacions del tema del flautista des de *L'hora verda* i es desenvolupen en poemes com *Igor Stravinsky. Le sacré du printemps* i en les pàgines d'una «suite incompleta, sempre incompleta» distribuïda en uns quants llibres a falta de la concreció en el llibre propi que tenia títol, *Residència d'estudiants*. Són notes «fruit, gairebé totes, de lectures i altres delits d'espectador: músiques, pintures, amistats, guaits a l'imme-

R

28

12 *Id.*: *El fill pròdig*, dins *Obra poètica*, p. 268.

diat i molt entenent i resolt món exterior, una mica de somni, tot aquell regal de l'oci, en fi, que va enriquir la meua vida els anys que vaig córrer per les residències d'estudiants madrilenyes i les tornades als estius de sempre, a l'una i l'altra vorera de la meua badia de Pollença». <sup>13</sup>

L'avantguardista, transgressor, i alhora molt culte i savi de lectures i de ritmes, no podia ni volia contenir el cabal que li fluïa, i desconcertava els possibles lectors, no tan sols amb el retard i el desordre en l'aparició dels llibres –que no fou ben bé culpa seva– sinó també amb un canvi constant de registres: el vers lliure, els sonets decasil·làbics i els alexandrins, el llarg poema en tercets encadenats i les llargues sèries d'alexandrins o, de nou, al vers lliure, quasi sempre en discordança amb la moda formalista o informalista de la poesia catalana de cada moment. El poeta desolat continua bastint metàfores i paràboles del seu desajustament, busca aliats, ni que pertanyin a l'esfera dels immortals –parent i poeta, a l'*Elegia a Joan Alcover*. L'amor compartit amb Maria Aurèlia Capmany i el trasllat a Barcelona suposen la sortida a un atzucac personal que l'havia conduït a una profunda crisi. És quan –també mort el pare– la poesia deixa de tenir la transcendència que per a ell havia adquirit i es concreten algunes realitzacions i recompenses –edicions, premis. L'anada a Tarragona, amb l'ingrés a la Universitat, completa el cicle i propicia l'emergència de l'erudició continguda, en detriment, ni que la major facilitat d'edició de materials antics ho dissimuli, de la dedicació a la narrativa, al teatre i a la poesia. Com a erudit, com a universitari, Jaume Vidal continua essent un heterodox, un heretge que voldria que cada una de les religions del seu món s'acordessin a les seves reformes o, com a mínim, que li deixessin un espai per debatre sense expulsar-lo.

El pensament herètic no és ben acceptat. En altre temps –i ara en altres llocs– el càstig era la foguera. Ara i aquí no s'arriba

13 Jaume Vidal Alcover: «Nota» a *Tres suites de luxe*, Manacor: Casa de Cultura, 1979, p. 57.

a tant. Tanmateix, les lamentacions escrites per Jaume Vidal perquè no se sentia plenament acceptat sovintegen. Ja que ens concentrem en la poesia, escau la reproducció del final de la nota que clou *Tres suites de luxe*:

El retard amb què es publiquen aquests reculls –vint anys de retard!– potser els m’haurien d’allunyar molt de la meua mentalitat actual, de com avui som i pens. Però el cas és tan habitual al nostre país, que tots ens hem avesat a l’espera sense fer-ne ja cap retret. No és per pretensió ni per cap casta de vanitat incontrolada, és per força que els escriptors catalans escrivim per a l’eternitat.<sup>14</sup>

Deixem aquest apartat. En la darrera etapa de la seva vida, Jaume Vidal, com el Bernardet de la rondalla, havia obert la tercera taronja i aquesta vegada no se li havia esvaït l’amor que contenia; les proporcions de felicitat i infelicitat de la seva vida s’invertien, i això era positiu per a l’home. La plasmació literària de les vicissituds del seu itinerari vital, en cada un dels gèneres que va conrear i, amb una coherència especial, si se sap llegir, en la poesia constitueixen un episodi brillant de la lírica catalana del segle xx. M’agradaria haver contribuït a explicar-ne algunes claus a partir dels molt més ben documentats treballs que m’han precedit en aquesta línia interpretativa.

---

14 *Ibidem*, p. 58.

# **Jaume Vidal Alcover, una escriptura de segon grau**

*Margalida Pons*  
*Universitat de les Illes Balears*

Jaume Vidal Alcover conté multituds. En la seva escriptura conviuen veus de signe contrari que col·lideixen sense deixar espai per a la reconciliació. «De sobte és brillant, audaç, barroc; de sobte és íntim, secret, ric de símbols, tristíssim», escrivia Maria Aurèlia Capmany (1991:7) pocs mesos després de la seva mort. I Rosa Comes ha parlat (2001:12) del debat vidalià entre la voluntat d'integrar-se i la necessitat de la marginació, entre el desig d'acceptació i el desig de rebel·lió. Efectivament, la tendència envers l'irracionalisme i la poesia pura que mostren alguns dels seus llibres de poemes, com *L'hora verda* i *Igor Stravinsky. Le sacre du printemps*, contrasta amb una via més realista i existencial en reculls com *El dolor de cada dia*, *Home*, *El fill pròdig* i *Terra negra*. Aquesta tensió entre el vitalisme i la reflexió transcendent es complica amb la irrupció d'un corrent decorativista i barroc (el dels *Sonets a Eurídice* i els *Sonets alexandrins*) que no exclou la reflexió filosòfica però que la manté a ratlla dins la faixa severa del sonet. I l'esquema es fa encara més complex si consideram la producció d'una altra mena de poesia més descriptiva i apològica (la d'obres com *Dos viatges per mar* i «Oda a Joan Alcover»), adscribible a l'àmbit incert de l'escriptura ocasional.

En un volum d'homenatge a Vidal promogut pels seus col·legues i amics de la Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona,

Àlex Susanna afirmava (1992:35) que va ser precisament la seva versatilitat, l'habilitat per adoptar tons i registres dissemblants, allò que va impedir que la crítica se n'ocupàs degudament. Com interpretar aquesta diversitat? Es tracta de la divagació d'un *flâneur* vocacional o d'una recerca ansiosa de la identitat? Capmany creia (1991:7) que existia una melodia capaç d'unificar els diversos llibres, però jo sempre m'he preguntat on és, quin és, el desllorigador d'una escriptura que oscil·la tan nerviosament entre la trivialitat i la pregonesa, entre el *divertimento* frívol i el patiment més encarnat. Resulta difícil creure que l'autor que escriu despreocupadament, a *L'hora verda*, «Caragol de la muntanya / caragol caragoler / quan escampi trauràs banya / i en sortir t'agafaré» sigui el mateix que aquell altre que diu, solemni i encarcerat per l'hipèrbaton, als *Sonets a Eurídice*, «Tanta la teva vida configura / rosa d'altíssim foc al meu entorn, / que d'albes vaig i de migdies torn, / ardit de cremallons a la cintura». O que aquell altre de celles greus que, en *El fill pròdig*, afirma: «Ara sí que som lliure i estic sol.» Si entenem l'estil no com un embolcall retòric sinó com el punt d'inscripció de la subjectivitat en el text, la qüestió apareix de manera nítida: és Jaume Vidal Alcover un poeta sense estil?

La pregunta sembla pertinent si partim de la creença que l'estil és, com volien Karl Vossler i altres vells idealistes, una *desviació*, la institució d'un ús lingüístic (i literari) individual en oposició a l'ús col·lectiu. Vidal es caracteritza, en certa mesura, per una «manca de desviació» respecte als corrents del seu temps, la qual cosa ha propiciat que la seva poesia s'hagi explicat per sintonia amb les fluctuacions estètiques del sistema català: des de les poètiques irracionalistes i postsimbolistes de la preguerra i dels primers anys de la postguerra fins a un cert hermetisme en els setanta, passant pel realisme dels cinquanta-seixanta. Ara bé, la divergència entre les línies cronològiques de la seva obra escrita i de l'obra publicada –o, com diu Susanna (1992:34), l'«anarquia» en la publicació de l'obra poètica– evidencia que



aquesta sincronització no és tan perfecta i que la crossa de la història literària no és tan tranquil·litzadora. Els *Sonets a Eurídice*, per posar un exemple, van aparèixer el 1967, però la seva data de gènesi es remunta a mitjan anys cinquanta: això dóna un valor determinat al seu formalisme, que ja no es pot considerar una reacció als debats de la poesia social, sinó més aviat l'esforç d'un jove poeta enamorat per, com ell mateix reconeix (1984: 7), «sofrenar les passions» amb l'ajut de les seves lectures del moment, des de Petrarca fins a Llorenç de Mèdici, passant per Miquel Àngel, Garcilaso, Shakespeare, Ausiàs March i la Reina de Navarra.

Igualment, Vidal solia reivindicar per a *El dolor de cada dia*, publicat el 1957 però enllestit, en primera versió, el 1951, el rang de llibre introductor de la poesia realista, un rang que li hauria pres, perquè es va publicar abans, *La Rambla de les Flors* de Jordi Sarsanedas: «En Sarsanedas va cobrar la fama, amb aquest llibre, d'esser l'introducció dins la literatura catalana de la que es va anomenar "poesia realista". *La Rambla de les Flors* veig que és datat de 1952 a 1954; *El dolor de cada dia* és [...] del 1951» (VIDAL 1990: 14-15). Vidal lamentà no haver estat inclòs en l'antologia de Castellet i Molas *Poesia catalana del segle xx*, però anys després, en la *Síntesi d'història de la literatura catalana* que publicà a La Magrana, va renegar de la poesia social per reivindicar el retorn a l'«obra ben feta»: «Perquè la poesia realista està de baixa. [...] Hi ha una set de literatura, com feia temps no havia vist. No sé si això és fruit d'un afany d'evasió i, socialment i políticament, és una mala cosa; literàriament, em sembla magnífic. [...] La poesia ha deixat de ser una expansió sentimental i torna a ser un art» (VIDAL 1980: 217). Però, tot seguit, carrega contra els joves poetes que volen ser formalistes sense conèixer l'art de la forma... El seu discurs s'instal·la en la contradicció, en l'heterogeneïtat.

Aquesta heterogeneïtat s'aprecia ja –i, potser, s'explica– en els seus anys de formació, concretament en la poesia anterior a

*L'hora verda*. Tot i que aquesta poesia, avui inventariada i accessible al Fons Vidal Capmany de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona (vegeu COMAS i PUJADES 2001), és pràcticament desconeguda perquè en gran part ha restat inèdita, s'hi observa ja una multiplicitat de veus i d'estils que té a veure amb una característica particular de l'obra de Vidal: el que podríem anomenar (PONS 2001) escriptura palimpsèstica o de segon grau. Una escriptura en què el substrat experiencial sempre se sotmet a l'efecte d'uns esmalts distanciadors –l'anècdota, la ironia, la cultura– que, lluny de facilitar l'accés al subjecte, n'entenebreixen la visió.

Entre 1942 i mitjan anys cinquanta Vidal havia escrit, a més d'un conjunt de tankes dedicades a personatges famosos, des d'Homer fins a Lao-Tsé (recollides a PONS 1993), cinc reculls de poemes: *El ball del pensament*, *Rest de murta*, *Santoral mediterrani*, *Hoste de l'altura* i *Residència d'estudiants*. En aquests llibres primerencs ja s'apunten una sèrie de constants, com la disgregació del jo, l'autoreflexivitat o la discontinuïtat tonal, que acompanyaran tota la producció posterior. Hi sovinteja la poesia d'ocasió: des del sonet «Hel·lena», ofert a una columna dòrica, i el tríptic dedicat a la gossa Tasca, en *El ball del pensament*, fins a les peces beates del *Santoral mediterrani*, passant per les odes, èglogues, elegies i cartes a mestres, amics i familiars que conformen *Rest de murta*. El discurs poètic hi pren sovint la textura d'una glossa (el comentari d'un poema d'altri, el retrat de personatges o amics, l'homenatge, la nota de viatge...) que ancora l'escriptura al moment concret de l'enunciació: Jaume Vidal és, tot i les connotacions negatives que sovint pren l'expressió, un gran poeta de circumstàncies. Aquest caràcter circumstancial, que implica, tant en el procés de producció com en l'acte de la recepció, una alta dependència dels factors contextuais i de la competència completiva del lector, fa del seu discurs quelcom essencialment *mancat*.

Barthes definia l'escriptura de grau zero, que ell considerava inaugurada amb *L'étranger* de Camus, com una escriptura blanca,

indicativa (és a dir: amodal: ni subjuntiva ni imperativa), transparent, gairebé sense estil, que cerca «un estat neutre i inert de la forma» i on el pensament guarda tota la seva responsabilitat «sense recobrir-se amb un engatjament accessori de la forma» (1973: 53). Una escriptura, en definitiva, que recobra la condició primera de l'art clàssic: la instrumentalitat. El cas de Vidal és just l'invers: hi ha una modalització constant, una problematització contínua de la forma, una exageració de l'estil que porta, tanmateix, paradoxalment, també a l'*absència d'estil*. El treball hermenèutic entorn de la seva obra hauria d'encaminar-se, doncs, a determinar quina paret hi ha sota l'heura verbal/versal, o, potser, veure si aquesta heura no se sosté enlaire sense cap suport, com una pura filigrana de manlleus sota els quals no existeix cap original.

*El ball del pensament*, comença amb un poema intitulat «Poesia», construït sobre un sistema retòric simbolista. Si l'al·lusió al simbolisme francès era, per als joves poetes dels cinquanta, una manera d'esquivar la tradició romàntica (vegeu ROSSELLÓ 2005), cal recordar que Vidal sentia devoció per Rimbaud, una devoció que atribuïa (1993[1984]: 24) a la influència de Joan Barat, un poeta amb qui havia fet amistat a les tertúlies barcelonines del grup d'Estudi. Vidal va ser el promotor d'un homenatge a Rimbaud celebrat el 1954, amb motiu del centenari del seu naixement, a la Secció Literària Joan Alcover del Círculo Mallorquí, i va arribar a traduir-ne alguns poemes (recollits a NADAL i PONS 1992-1993) i el text en prosa *Una temporada a l'infern*, traducció, aquesta darrera, que ha romàs inèdita. «Poesia» –que no arriba a la condició «extralúcida», segons expressió de Palau i Fabre, d'*Una temporada a l'infern*, però que en copia la dicció exclamativa– és un poema que sembla compost expressament per ser llegit en tertúlies d'escriptors, potser perquè quan el va escriure en freqüentava, tant a Mallorca com a Barcelona, i en feia sucoses cròniques als seus diaris personals. El text proposa una definició del mester poètic en termes d'inefabilitat i inacessibilitat. El principi fa:

Callau! He dit el nom de la deessa.

Inaccessible madona que arriba i, en oferir-se, fuig, estroncant-nos la festa.

He anomenat l'inefable llavor de vaga, incerta germinació.

I el final:

Qui sap, qui sap per on vendrà l'Aurora!...

Madona Poesia! Ànima meva! Oh, Verge sense fites!...

Callau! Callau!... He dit el nom de la deessa.

La idea que l'escriptura no és un impuls natural, sinó un exercici ardu, artificios, fugisser..., ronda sovint els versos de Vidal. La seva actitud reverent contrasta abruptament amb la del Rimbaud dels primers passatges d'*Una temporada a l'infern*, que afirmava, en traducció de Palau i Fabre: «Un vespre, he assegut la Bellesa sobre la meva falda. –I l'he trobada amarga. –I l'he injuriada» (o, en traducció del mateix Vidal: «Una tarda vaig asseure la Bellesa als meus genolls. –I la vaig trobar amarga. –I la vaig injuriar»). I, tanmateix, hi ha alguna cosa dolorosament insincera, impostada, en aquesta reverència. La deessa no és la deessa, ni la madona, ni la verge, sinó més aviat un bloc amorf de fang que el poeta moldeja amb menys convenciment del que el seu to vehement permet suposar. Jaume Vidal escriu des de la solitud d'aquell que mai no pot desprendre's d'un cert cerebrallisme, que no té dificultats per a la polèmica ni per a l'enfrontament amb la tradició immediatament anterior, però sí –ben al contrari que alguns contemporanis seus, com Blai Bonet–, per textualitzar el cos i l'emoció.

És potser la consciència d'aquest dèficit el que fa que doni tanta importància a l'expressió d'allò sentimental. Així, en un exercici de «síntesi de vida» que va fer per a l'exposició del seu currículum amb motiu d'unes oposicions universitàries, Vidal situava la seva originalitat precisament en l'oblit de la tradició i

en la reivindicació del sentiment: «Els joves poetes del Principat», deia, referint-se a la Barcelona dels anys quaranta i a la tertúlia que el grup d'Estudi mantenia al carrer de sant Pau, «no volien trencar amb els seus mestres, sinó reprendre la tradició abans que no s'estrucàs o que no es perdés de tot; les circumstàncies polítiques expliquen fàcilment aquesta actitud de fidelitat i d'obediència. A Mallorca seria tota una altra cosa. A Barcelona, la meua poesia, *exuberant i abocada més tost a l'expressió de sentiments que no a l'especulació intel·lectual*, només era admesa perquè l'escrivia en català» (VIDAL s/d (a); el subratllat és meu). Tanmateix, aquesta autoimatge correspon, em sembla, a un desig més que no pas a una realitat. Vidal es va expressar sempre amb un cert pudor, que, sense semblar-ho, sedassava poderosament la seva subjectivitat amb els filtres del culturalisme i de l'aparent futilitat. D'aquest sedàs, que convertia la poesia en un titella mogut per una mà invisible, en va parlar en unes notes manuscrites, inèdites a hores d'ara, que va preparar per a la introducció d'una de les seves lectures poètiques a Mallorca:

[I]ntentaré traslladar es meu concepte de sa poesia. Un concepte d'acord amb una manera de pensar que representen a l'hora actual –com crec ja haver dit– n'Stravinski, en René Clair, en Picasso, n'Espriu, etc. Quan en Petrouchka es mor, consumant sa seva tragèdia, enmig de sa fira, es bruixot aquell ho compon tot dient que allò no és, després de tot, més que una tereseta, un ninot de pedaç. Jo he pensat, també, moltes vegades, que aquest joc de s'esperit que és sa Poesia i, en resum, tot s'Art, potser no sigui, enmig de tot, més que una trista i heroica pallassada (VIDAL s/d [b]).

Una manera de neutralitzar aquest pudor és adherir-se a les veus d'altres escriptors per imitar-les conscientment i, en aquest fingiment, fer-les seves. En els seus anys de joventut Vidal havia llegit els *stilnovisti* italians, Rubén Darío i la poesia romàntica francesa (des de Victor Hugo fins a Théophile Gautier), però

també els poetes alemanys i anglosaxons. «El Dogmatisme de l'època», diu, referint-se a la Barcelona dels anys quaranta, «em va dur a llegir Rilke, Hölderlin i àdhuc el jesuïta anglès Gerard Manley Hopkins. Era el mestratge de Carles Riba. Llegíem Rilke i vaig ajudar en la traducció d'alguns *Sonets a Orfeu* l'ambaixador i poeta mallorquí Guillem Nadal; llegíem Hölderlin i vaig traduir els seus poemes de tema hel·lènic» (1993[1984]: 25). Llegeix més tard el *Faust* de Goethe i adopta el pseudònim d'Euphorion, «el nom del fill malaguanyat del Faust romàntic i germànic amb l'Hè·l·lena clàssica i mediterrània» (1993[1984]: 23). Tots aquests autors deixen successives capes de vernís sobre la seva fusta vital.

En un assaig sobre el caràcter necessàriament impostat que té l'enunciació poètica, Pere Ballart ha parlat del poeta com a ventríloc que deforma la seva veu atribuint-la a un personatge interposat que tindrà llicència, per la seva condició de ninot de pedaç, per dir coses no sempre acceptables en boca de qui el fa parlar. D'aquesta mena de ventríloc, Vidal Alcover en fa pràctica habitual tant en la seva poesia com, i ho ha notat Montserrat Palau (1992: 61), en la seva obra novel·lística.

Pensem, per exemple, en l'admiració que Vidal sentia per Llorenç Villalonga, palesa en els seus diaris personals i en l'episotari compartit. Pensem en la *cessió de veu* que fa en la dedicatòria a Dhey de la seva novel·la *Esa carne mortal*: «*Hijas son de las tuyas mis criaturas y si algo vale cuanto tienen te lo deben a ti. Ya que les enseñaste la salida de su infierno, deja que en su primer paseo por la luz vayan de tu mano...*» Una dedicatòria que contravé els principis freudobloomians de la mort del pare per portar la figura del mestre a un sospitós enaltiment. En la nota preliminar a aquesta mateixa novel·la, Vidal insisteix en el caràcter de tereseta que tenen els personatges de la seva ficció: «*El lector benévolo sabrá excusarme el parecido que entre estos marionetas desgarbados, hijos humildes de mi sueño, y las personas vivientes de sus amigos o conocidos –y hasta de él mis-*

*mo– pueda encontrar.*» (1956: 11) I en un diari seu inèdit dels anys cinquanta, les complexitats d'aquesta fusió de veus encara es fan més evidents. En un apunt del 8 de desembre de 1952 Vidal explica que Villalonga li ha deixat *Contrapunt*, de Huxley. El volum porta, al final, una nota que Vidal comenta així:

En Dhey m'ha deixat «Contrapunto» d'en Huxley. ¿Quin any el degué llegir? L'edició és del 33, dos després de publicat «Mort de Dama». Hi ha una nota, en es final, que a penes recorda en Dhey actual (¿és d'un Dhey «ahuxleiat»? ). Diu: «A veces llega hasta mí una bocanada de aire llena de olores campestres –tierra quemada de los hormigueros o humedecida por las primeras lluvias–. Siento la nostalgia de las cosas primitivas y sanas. [...] Largos paseos a caballo, mañanas de sol en las playas. Su euforia era infinitamente más completa que esa falsa y terriblemente corta euforia de la morfina» (Però en Ll[orenç], ¿ha estat morfíndoman?). «Nadar, saltar un obstáculo» (però, ¿ha estat cavallista?) «eran –son– indudablemente placeres muy superiores al de pensar». (¡Oh! I aquest «¡oh!» d'ara, ¿no és ben bé Dhey, lo fals de mi, lo ja no fals a força d'acceptar-ho per diversió?) (VIDAL 1952-1954).

Aquesta mateixa nota figura, atribuïda, però, a Miquel Villalonga, i no al seu germà Llorenç, com un dels lemes inicials d'*Esa carne mortal*. Més rellevant que l'autoria de l'escrit, tanmateix, és el reconeixement de la continuïtat entre la persona i el personatge, entre el món real i el fictici (la màscara del morfíndoman, la del cavallista...) i l'atribució de veracitat a allò que, tot i ésser fals, ha estat acceptat repetidament en l'univers de la ficció. És entre les rajoles d'aquesta assumpció conscient de la falsedat que podem trobar els brins més veritables de l'escriptura de Vidal. Potser no s'equivocava Llorenç Villalonga quan, comentant alguns poemes de *L'hora verda*, hi trobava una multitud d'influències, i, *precisament* sota aquesta capa d'influències, una legítima originalitat:

*Alguien me decía que esa composición [«La margarida»] recuerda a García Lorca. Recuerda también a Alcover y a Piferrer en su oda a la primavera. «El Flautista», entre otras cosas, puede hacer pensar en un soneto de Lord Douglas, «La muerte del poeta»; y en aquel capítulo de Huxley en que se describe un concierto de Bach. Creo que cuando un autor hace pensar en tantas cosas el asunto está claro: se trata de legítima originalidad (DHEY 1951: 8).*

És per això que, a pesar del seu caràcter paradoxal, no sorprèn que en el mateix diari Vidal faci una defensa abrandada de la sinceritat i el valor d'alguns escriptors, que oposa a la pusillanimitat i a la superficialitat d'altres:

Quan en el món hi ha hagut Petrarca i Rimbaud i Keats i Mallarmé i Stendhal i Lorca i René Clair i Charlot i Stravinski i Picasso, i hi ha hagut Verlaine i Gauguin morts darrere s'Art, a un món de Rilke i Tonia Kröger, ¿què hi fa un [Guillem] Colom xerraire i superficial, que viu més de s'anècdota entorn de s'artista que de s'art mateix, o un [Joan] Pons [i Marquès] que, no obstant es pròleg de «Cap al tard», preconitza una estètica a lo Leconte de Lisle, o un Ferrà que assegura que li fa mal sa passió, o un Costa que té escúpols de publicar una «Oda a Horaci» i no té, en canvi, necessitat d'expressar aquests escúpols? Naturalment que dins aquest món en Blai Bonet, destravat i sincer –encertat o errat– és una refulgent revelació! I ho és en Dhey, síntesi mallorquina d'una moderníssima sensibilitat que va de René Clair a Stravinsky passant per Salvador Espriu, Alexandre de tots es nusos gordians de sa nostra assustada societat! I aquests són es meus amics (VIDAL 1952-1954).

Tot i que es troben als antípodes, Bonet i Villalonga comparteixen, als ulls de Vidal, la capacitat d'acarar-se frontalment al propi món interior.

L'etapa inicial de la poesia de Vidal, però, defuig aquest acarament, i hi són freqüents els manlleus de les veus d'altres



poetes –des de Costa i Llobera fins a Blai Bonet, passant per Rubén Darío i els sonetistes francesos– i d’altres tradicions –des de la clàssica fins a la popular. Un dels autors més invocats és Joan Alcover, que apareix ja en la tanka que obre *El ball del pensament* i és una presència constant, també, en d’altres llibres inèdits com *Hoste de l’altura*, que pren el títol del primers vers de «L’ermità qui capta», i en l’obra publicada (pensem només en el «Sonet compartit o Costa i Llobera i Joan Alcover alhora» dels *Sonets alexandrins* i en la llarga «Elegia a Joan Alcover» que inclou a la seva *Obra poètica*). Llegim, ara, un text *alcoverià*:

Puja per la branca de l’ametller tort  
l’heura fresca i sana.  
De la vall arriben sons d’una campana  
que parla de mort  
i s’estén per tota la serra llunyana  
la remorejanta veu del desconhort...

L’adjectiu *alcoverià*, que he utilitzat maliciosament, és volgudament equívoc. Aquests versos no són de Joan Alcover, sinó d’un poema de Jaume Vidal inclòs en *El ball del pensament*. L’intertext de «La relíquia», i, més vagament, de les «Cançons de la serra», hi és perceptible no tan sols en el camp mètric –amb la peculiar combinació d’hendecasil·labs i pentasil·labs– sinó també com a influència tonal. L’adopció de la veu *alcoveriana* va molt més enllà de l’homenatge al mestre i oncle-avi per esdevenir una forma d’expressió íntima però indirecta, *de segon grau*. Una expressió que apareix també molt clarament en la seva sèrie inèdita «Gloses a “La Serra”», datada a Palma el juliol de 1949, les primeres estrofes de la qual diuen:

Oncle Joan, vall de miracles,  
tu que has begut arreu el vi,

tu que has sentit remor d'oracles  
al tebi fons del teu jardí.

Pren-me aquest cor que ja no plora  
de tant i tant com ha plorat.  
Pren-me el meu cor. Treu-lo defora  
del camp florit i de Ciutat,

que ni a Ciutat ni a fora vila  
hores alades trobaré  
que enfilar al vers que desenfila  
ma primavera de lloguer.

Aquesta «primavera de lloguer» és una bona metàfora del sentit d'impropietat que caracteritza l'obra poètica de Jaume Vidal des dels seus inicis. Tanmateix, és precisament la insistència en la deriva allò que li dóna sentit: podríem dir que és moviment més que no pas substància. «Ja no tenc veu –adéu–, ja l'he perduda», diu en *El dolor de cada dia*. «Jo som l'ombra de mi mateix», afegeix en el poema «El pallasso», del recull *Home*. I en els tercets finals de l'autoretrat «Fill il·lustre», inclòs als *Sonets alexandrins*, demana als lectors que no resolguin el seu enigma vital sinó que es limitin a contemplar-lo com un pur entreteniment:

No us fiqueu a explorar l'arrel de solitud  
que xucla la llecor del poema: amb paraules  
que tothom comparteixi, dau-li nom conegut.

La clara perspectiva per bons camins us mena:  
no resolgueu l'enigma ferreny de la cadena;  
només entreteniu-vos a comptar-li les baules.

R

42

Em sembla, però, que aquest poema coqueteja descaradament amb el lector i el convida a fer just el contrari del que enuncia.

Perquè és al receptor a qui pertoca reconstruir el trencaclosques, cercar les peces que falten per confegir el retrat de Jaume Vidal: no comptar les baules, sinó refer, a partir dels trossos que ell va escampant aquí i allà, la seva cadena. Si aquest autoretrat que no retrata és, com el seu autor, elusiu, l'endrega final d'*El dolor de cada dia* explicita d'una manera molt més transparent la petició d'ajuda al lector:

després  
d'haver-me contradit en vers i en prosa  
i d'haver-me explicat així, després d'haver  
patit tanta explicació i la seva manca,  
després, encara, si vols, pots i no et sap greu, espera:  
no apaguis el mirall,  
aquest que aguantés perquè jo m'hi miri,  
perquè m'hi trobi i, ulls tancats,  
m'hi aclaresqui del tot,  
veent-me en tu, sobre la mar i el cel...

Amb aquesta delegació de responsabilitats, Jaume Vidal no fa més que incitar els seus visitants a llegir-lo de la mateixa manera que ell s'ha escrit: amb obliquïtat, gratant amb l'ungla de la intel·ligència la capa translúcida de l'estil.

## Referències

- BALLART, Pere: «El ventríloc», dins *El contorn del poema*, Barcelona: Quaderns Crema, 1998, ps. 151-214.
- BARTHES, Roland: *El grau zero de l'escriptura i nous assaigs crítics*, Barcelona: Edicions 62, 1973.
- CAPMANY, Maria Aurèlia, «Pròleg», a Jaume Vidal Alcover: *Antologia poètica*, Barcelona: Columna, 1991, ps. 7-8.
- COMES, Rosa: «El folklore i l'escriptor: admiració i ús», a: Magí Sunyer i Rosa Comes (eds.): *Jaume Vidal Alcover: humanisme, heterodòxia i geni*, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili i Edicions Cossetània, 2001, ps.11-30.
- COMES, Rosa; PUJADAS, Roser, *Inventari dels documents de Jaume Vidal Alcover dipositats al fons Vidal-Capmany*, Tarragona: Facultat de Lletres de la URV, 2001.
- DHEY [Llorenç Villalonga]: «Vidal Alcover», *Baleares*, 25-VII-1951, p. 8.
- NADAL, Antoni; PONS, Margalida: «1854-1954: Un homenatge a Rimbaud», Palma: *Estudis Baleàrics*, 44-45, 1992-93, ps. 67-98.
- PALAU, Montserrat: «Jaume Vidal Alcover, el narrador», a: DD. AA.: *Homenatge a Jaume Vidal Alcover*, Barcelona: Columna, 1992, ps. 59-81.
- PONS, Margalida: «La miniatura i l'idolet. Sobre un recull de tankes de Jaume Vidal Alcover», Palma: *Estudis Baleàrics*, 46, 1993, ps. 85-90.
- : «Limitacions i retorns de la història literària. La poesia primera de Jaume Vidal Alcover», a: Magí Sunyer i Rosa Comes (eds.): *Jaume Vidal Alcover: humanisme, heterodòxia i geni*, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili i Edicions Cossetània, 2001, ps. 141-156.
- RIMBAUD, Arthur: *Una temporada a l'infern. Il·luminacions. Els deserts de l'amor*. Traducció, estudi i notes de Josep Palau i Fabre, Barcelona: Bruguera, 1984.

- RUSSELLÓ BOVER, Pere: «Jaume Vidal Alcover i el simbolisme francès», dins *Aproximacions i semblances*, Palma: Hora Nova, 2005, ps.100-105.
- SUSANNA, Àlex: «La poesia de Jaume Vidal Alcover», a: DD. AA.: *Homenatge a Jaume Vidal Alcover*, Barcelona: Columna, 1992, ps. 31-57.
- VIDAL ALCOVER, Jaume (s/d [a]): «Exposició del *curriculum vitae*». Text mecanografiat conservat al Fons Vidal-Capmany de la Universitat Rovira i Virgili. Inèdit, sense datar. Un document semblant, datat el 1984, va ser publicat dins el volum *Doctor Jaume Vidal Alcover. Estudis de literatura catalana contemporània*, citat més avall.
- (s/d [b]): Guió per a una lectura de poemes. Text mecanografiat conservat al Fons Vidal-Capmany de la Universitat Rovira i Virgili. Inèdit, sense datar.
- : Diari inèdit. Text manuscrit en una plagueta conservat al Fons Vidal-Capmany de la Universitat Rovira i Virgili. Conté anotacions relatives als anys 1952, 1953 i 1954.
- : *Arthur Rimbaud. Una temporada a l'infern*. Traducció –provisional– de Jaume Vidal Alcover. Ciutat de Mallorca. Text mecanografiat conservat al Fons Vidal-Capmany de la Universitat Rovira i Virgili. Inèdit, 1954.
- : *Esa carne mortal*, Palma: Ajuntament, 1956.
- : *Síntesi d'història de la literatura catalana*, vol. 2, Barcelona: La Magrana, 1980.
- : *Obra poètica*, Manacor: Tià de Sa Real, 1984.
- : «A la manera de pròleg», a: *El dolor de cada dia*, 2a ed., Palma: Editorial Moll i Consell Insular de Mallorca, 1990, ps. 9-19.
- : «Notes autobiogràfiques», a: Pere Anguera i Magí Sunyer (eds.): *Doctor Jaume Vidal Alcover. Estudis de literatura catalana contemporània*, Barcelona: Universitat de Barcelona / Universitat Rovira i Virgili, 1993 [1984], ps. 17-29.



# Jaume Vidal o la indignació fecunda

*Josep Antoni Grimalt*  
Universitat de les Illes Balears

Em demanen que presenti per escrit el text de la meva intervenció a l'acte d'homenatge a Jaume Vidal Alcover en el marc dels XXIV Premis Cavall Verd. No serà possible. Davant un públic, no llegesc. Més bé o més malament, dic allò que m'ocorre segons les cares que veig que fan els assistents, tot observant les reaccions que els provoca cadascuna de les meves paraules. Tampoc no podria reconstruir de memòria allò que hi vaig dir perquè no ho record. Tot plegat, però, no m'impedirà escriure sobre En Jaume. De records d'ell, en tenc a bastament per a omplir-ne no un article, sinó ben bé mitja dotzena.

En Jaume, com a bon Gèminis (el doctor Alegret me perdon i m'assistesca), era polifacètic. Amb aquest mot bàrbar, designam aquell que sap fer coses diverses i, a més, les fa ben fetes. Record que un dia, després d'una entrevista que li vaig fer per difondre-la per ràdio, mentre aplegava la gravadora, digué: *La intel·ligència serveix per a tot.*

Amb aquesta observació, em devia voler donar una cullerada de mel (no he dit una ditada, com és tradició, perquè ho trob una grolleria). La vida m'ha demostrat que la intel·ligència no serveix per a tot. Vull dir, la meua. A ell, la seva, si no per a tot, li serví per a moltes activitats, que els qui el coneixíem recordam prou bé i en donen compte les enciclopèdies. Poeta,

novel·lista, autor teatral que cultivà gèneres tan diversos com l'oratori i l'espectacle de cabaret, articulista, traductor, al català i al castellà (no crec que les seves traduccions al castellà d'algunes obres de Llorenç Villalonga s'hagin valorat degudament), com també polemista, i aquesta n'és la faceta que jo volia comentar.

Quan els seus escrits assolien una brillantor, una gràcia i un atractiu singulars que no trobam ni en la resta de la seva obra, era quan li sorgien de la indignació. En Jaume era prompte a la indignació i el món que ens envolta ens en dóna tants de motius... Però això no té res d'extraordinari. Tothom se sap indignar quan li toquen el viu; però, als individus corrents, la indignació no els estimula la intel·ligència, al contrari, més tost els provoca obcecació. Si les indignacions d'En Jaume tenien qualque cosa de genial era perquè les sabia transmutar en bona literatura.

Davant una trampa, una corrupció, un engany, un fals valor, una reputació sense fonament, una injustícia, no sabia callar. De vegades deia burlescament, assenyalant-se el pit: «no me'n vull anar amb un pa aquí» i era cert. Jo recomanaria als qui ara em llegeixen que, com a exemple d'això que dic, vessin un article titulat «La lliçó i les lliçons de mossèn Antoni M. Alcover».<sup>1</sup>

En Jaume no tenia gens de respecte envers els valors consagrats o, si ho preferiu, envers les patums. A ell, el varen agafar de ple uns temps en què alguns valors tenien categoria de símbols i desviar-se, baldament només fos una mica, del respecte que els era degut s'entenia com una traïció. Amb uns exemples m'entendreu més bé.

Un d'aquests valors era Pompeu Fabra i la seva obra. Record com un dels seus apòstols va escriure literalment «el Fabra sempre té raó». Doncs bé, En Jaume, després de referir-se a una qüestió lingüística que ara no fa al cas, no va tenir inconvenient d'escriure aquesta frase: «Aquest problema, gosaria dir que el

---

1 Serra d'Or, núms. 274-275, 1982, ps. 274-275.



mestre Fabra no el va acabar d'entendre, i els fabristes d'avui no cal dir que ni hi toquen.» (Això era l'any 1975.)<sup>2</sup>

Un altre «globus» que se va atrevir a desinflar fou Josep Pla, del qual encara sentim dir a qualcú que el considera l'escriptor més gran de la literatura catalana contemporània. Com a tast del seu judici sobre Pla, només en citaré un fragment: «Aquesta simplicitat de la seva prosa obre els escrits de Pla a un considerable [...] públic lector, que s'hi sent justificat en les seves ignoràncies i en la seva mediocritat [...]: és evident que Pla situa el món que reflecteix en la seva obra per sota de la condició intel·lectual del seu possible, i ben intuït, lector, el qual se sent molt satisfet de comprendre perfectament una cosa que no té res a comprendre, perquè ni porta cap rerafons ni, i això és pitjor, explica res exactament, sinó només, i encara, per aproximació.» I després: «No és per la seva ideologia que Pla era adepte de l'antic règim dictatorial, sinó per la seva idiosincràsia, per la seva manera total de ser.»<sup>3</sup>

Aquesta sinceritat, aquesta valentia, però, se paguen, i En Jaume les hagué de pagar. Ja començà per haver-se'n d'anar de Mallorca. Em sap greu no tenir a la mà un escrit seu en què explicava els motius de la seva mudança a Barcelona. Deia, i ho he de citar de memòria, «Mallorca m'escopia, com l'oli escup l'aigua». I a Catalunya, no era ben vist pertot. Algunes editorials li negaven l'accés, qualche crític l'ignorà, i encara se trobà en el cas de veure vetats escrits seus. Així, el setmanari *Tele/Estel*, després de tenir-l'hi entretengut molt de temps, li negà rotundament la publicació d'un article seu en què emetia un judici favorable de la novel·la *La gran batuda* de Llorenç Villalonga, a un moment en què la consigna era parlar-ne malament. La denega-

---

2 Trobareu la frase en el llibre *Llorenç Villalonga i la seva obra* (Barcelona: Curial, 1980), que reuneix escrits dispersos sobre el tema expressat en el títol, en el capítol titulat «Els disbarats d'«El Club dels Novel·listes»», p. 202.

3 *A Síntesi d'història de la literatura catalana* (Barcelona. La Magrana, 1980), vol. 2, p. 200. Ho paga llegir el comentari sencer dedicat a Pla i a la seva obra.

ció anà acompanyada d'una grosseria verbal del director del setmanari, Avel·lí Artís, Sempronio, que li aconsellà que escrivís cròniques de festes populars.<sup>4</sup>

Trob un encert, doncs, que li hàgim tributat aquest homenatge, en el qual he participat de molt de gust, i amb molt de gust em sumaré sempre a qualsevol iniciativa encaminada a honrar la seva memòria i vindicar la seva obra.

---

4 L'escrit rebutjat ara se pot llegir en el llibre citat, a la nota 20.

# Mostra poètica mínima

## PONT NARCÍS

Jo sé que tu vendràs –ulls verds o blaus–  
i que també m’esperes.  
Amor i amor,  
miralls,  
un a l’enfront de l’altre: dues vides  
emmirallades, una en l’altra,  
al fons de l’infinít.  
Nu, t’esper nu, i tu m’hi esperes,  
com fets a caminar pel cèrcol de l’abraç  
i, arrapats al record,  
arreccerar-nos, verges  
de negacions, a l’ombra de nosaltres mateixos,  
les mans calentes de les nostres vides,  
la sang, perduda ja, per un sol cos.

(De *L’hora verda*, 1952)

## ELEGIA A SALVATORE GIULIANO

Aquí, a Castella,  
entre pins hivernals,  
a un quart d'hora en autobús d'un aqüeducte romà,  
entre gent que estiueja  
i diu *high life* de tant en tant,  
*high life, pinnacle, o gente conocida,*  
m'ha arribat la notícia que ja t'havien mort.

La notícia, il·lustrada: tu dret, com una torre,  
bell, com un arc llatí,  
exactament altiu, com la cúpula de Brunelleschi,  
frondós, com els teus pins italians  
i tal volta, qui sap!, *spirto gentil* i digne de Petrarca.

La notícia venia  
entre tantes notícies:  
de Rio de Janeiro, on juguen a futbol  
–Amèrica i Europa. Pobra Europa!–,  
de París –la portada parlava de París–,  
de Massachussets, perquè tenen cases transportables  
–aquests americans, infants de pa amb fonteta!–  
i jo què sé d'on més; parlaven d'art,  
anuncis del darrer anissat o d'un insecticida,  
parlaven, ai!, parlaven de la guerra  
latent,  
com a punt d'aglapir,  
en costum de sorpresa.  
I tu allà,  
a la plana verdosa, encara dret,  
i ja tombat, caigut a terra  
definitivament,  
davant els ulls en sèrie dels *carabinieri*,

que et trobaren a un lloc de nom en do,  
Castelvetrano,  
tu, ela d'aquest nom, alt i central,  
definitivament  
mort.

Mes no per mi que t'esperava  
al conjur dels darrers tirs  
per obrir-te la porta de la història bella  
que escriuen homes vius, per a sempre vivents,  
a les places de poble i als cartells lluminosos.

Ara et cant, Salvatore Giuliano,  
ara et plor, ara t'alç!

Aquí, Castella humida de fonts afrancesades,  
amb les meves sandàlies més gregues,  
amb un *sweater* teixit per a donzells de Toscana,  
Salvatore Giuliano,  
jo et cant,  
jo et cant i et plor, escapollant de lliris  
el meu jardí tancat, cridant roses i roses  
altes com a ciprers, a la caça de daines trencadisses,  
jo et cant, ara que ets mort,  
jo, que no sé qui ets,  
et cant perquè així em plau i perquè em cal cantar-te.

Vola rossinyolment,  
vola per la nit llarga,  
assagetat de dones ploradores,  
enrevoltat de burgesos afaitats i de cotxes de nins,  
vola, tu que ara jeus  
a l'ombra de les façanes emblanquinades,  
als carrers asfaltats on es queixa la gent de la calor,  
ara que jeus, que sures

a les piscines de moda,  
a les platges elegants,  
a les ones rissades que empenyen un Posidó de goma,  
vola, fill meu, i tem,  
tu, valent,  
tem la dona que vol anar al cine a la tarda,  
l'home que està assegut a una butaca del *club*,  
l'al·lota que diu *rouge* o *Tyrone Power*,  
indiferentment,  
tem aquests que s'inventen la vida de *confetti*  
o que tenen la vida perquè altres els hi inventin  
i, així, ja se'ls hi doni, feta, cruixint,  
com a acabada de treure del forn.

Tem-los, aquests, Giuliano,  
Salvatore Giuliano,  
bandejat de Sicília,  
olímpic, despenjat d'una mitologia,  
tem aquest homes grisos  
que són la vida ara,  
que fan la vida, que  
creen els fills il·lustres de la Ciutat,  
que parlen de Corea i del Pla Marshall  
i s'aixequen per veure les cames de qualsevol corista.  
Tem-los, que aquests et guanyen,  
que aquests no et deixarien  
ni morir.

Tem-los, a aquests que aquests fan els diaris  
i aquests les veritables emboscades,  
que aquests si de pura peresa no et caçaren,  
si ara els dius que mai més prendran el seu cafè,  
s'aixecaran per tu,  
darrera tu, i no hi haurà ja qui et cobegi:

viu o mort,  
et mataran, Giuliano, per a l'eternitat.

Tem-los i fuig, que cal,  
fuig, vola, nit i nit, temps i temps, vola, vola,  
alosa de la nit,  
bell com les carreteres,  
fuig, que si jo no som  
un d'aquests de qui et parl,  
no sé per què no ho som,  
però fill i nét d'ells i germà i fins amic,  
que tenc sang d'ells, que tem  
esser d'ells quan et digui,  
ara que ets mort,  
Giuliano,  
Salvatore Giuliano,  
que Déu etern et guard!

*(D'El dolor de cada dia, 1957)*

*Tu mi feristi, Amor: di te mi fido*

LORENZO DI MEDICI

Com l'au benigna que s'ençata el pit  
perquè en begui la sang de sa nierada,  
així la vida jo tenc encetada  
perquè tu en treguis el millor profit.

Rius suplicants s'escolen al convit  
de generositat assedegada,  
que, si no els gorgs tranquils de ta mirada,  
reclama el plomissó del meu neguit.

I sota el sol la meva sang llambreja,  
anomenant-te a cada llum, i el cor  
a glops m'eixug, i un tal ardor em festeja

els dos llavis oberts de la ferida,  
que, si no hi véns a beure, tot s'hi mor  
i si hi véns, hi recobr tota la vida.

(De *Sonets a Eurídice*, 1967)



## LA MORT DEL PARE

(1968)

Bé hem viscut, tots plegats, el temps que tu visqueres  
–tu i la mare, els germans, jo i els meus dubtes–  
i eres amo, amb nosaltres, i sèiem a una taula  
ben parada i criats ens servien, i et creia  
tothom, obedient i el gest a punt: la mare,  
i els germans, i els criats, i fins i tot nosaltres,  
els meus dubtes i jo, sorruts. Allà teníem  
foc i llit: calentor, d’hivern; i d’estiu, fresca.  
Era alegre la casa, i la gent que hi venia.  
Eres bo. Comandaves. Ningú no et discutia.  
Tot estava ordenat. Eres l’amo de l’orde.  
Tot estava tan bé, que no se n’adonaven,  
del teu comandament. Regies en silenci  
un casal establert en fonament de normes.

Jo, només per ventura, et creava problemes.  
Tu em convencies. Deies «¿Per què i on has d’anar-te’n,  
si enllà, sols trobaràs la gent que no coneixes?»  
Jo callava, i vencies. Fins que un dia el coratge  
pogués més que l’amor. I quan tornava a casa  
era a trobar-te mort. (Telèfon, telegrames,  
cartes, condols, amics i coneguts d’enfora...)

Ai, pare, senyor sol dels meus dies dubtosos,  
que no vares entendre perquè tot era un orde,  
i fora d’aquell orde res no existia! ¿Penses,  
ara, tal volta, quan algun déu, redimint-te,  
et guarda més enllà del bé i del mal, quins eren  
els meus remordiments, la por que m’assetjava?

Ella guanyà, la por: vaig cedir als seus fantasmes  
una vegada i altra; fins i tot aquell dia  
del retorn obligat pel lligam de les llàgrimes,  
quan et vaig venir a veure, blanc més que la mortalla,  
com els llençols que abriguen els meus guanys amorosos,  
tu, pare poderós, que ens paraves la taula  
i un orde fet a mida d'un fàstic de vellesa.

Ara sí que som lliure i estic sol: quan les ombres  
precipitades cauen damunt la teva tomba.  
T'hi vaig acompanyar. Per primera vegada  
et posaren a jeure sobre la terra humida.  
Els estels confegien corrandes amoroses,  
allà dalt, i la nit feia la seva via.  
Tot era igual, el món, talment com el deixares  
—condols, parents, amics i coneguts d'enfora—,  
acomplint aquell ritme que un dia decidíreu  
vosaltres, tu i els avis, besavis, rebesavis:  
un orde secular fet de vides perfectes.

I l'orde era deixar-te tot sol al cementiri.  
En vaig sortir serè. Portava una tristesa  
irreprotxable al front. Això només: calia.  
Però ara que t'enyor i que sé que m'esperes,  
plor llargament i eixut de sentiment i llàgrimes:  
confés que estic tot sol, i pens en aquell dia  
que el meu cos serà un sec ressò sobre els teus ossos.

*(D'El fill pròdig, 1970)*

## EL CONVALESCENT, 10

Un dia em cansaré d'escriure versos  
insistent sempre sobre el mateix tema.  
La gent, la tendré tan anostrada,  
que, en veure un llibre meu als mostradors,  
«Mira», dirà, «un llibre nou d'en Jaume»  
(això els amics) o «Una obra nova» (els altres)  
«d'en Vidal Alcover». El compraran.  
Naturalment, ni en tallaran les fulles.  
I faran bé: prou feren de comprar-lo,  
i el llibre sempre és el mateix. Però  
serà que jo, aleshores, ho sabré  
ja tot, tan bé i de tal manera, que  
no tendré més remei ni altra esperança  
que lliurar-me, els ulls clucs i somrient,  
a la immortalitat tan avorrida!

(De *Tres suites de luxe*, 1979)

## MARINER A UNA PLATJA LIGUR

Veus aquest mariner? L'acaricies,  
i té la pell com una seda antiga:  
molts de sols hi han passat, tots d'or, prestant-li  
una antigor feta de dies joves.  
El beses, i té gust d'aigua salada  
i du fenoll marí per dins la boca,  
que és una cova fresca dins la penya:  
l'han violada entrades i sortides  
de secrets que no sap ni ella mateixa;  
no et facis a la mar sense tastar-la,  
la pell antiga del mariner jove:  
vest un cos esforçat en la batalla  
contra les vives aigües indignades.  
Ella et defensarà, quan, en la calma  
de l'oci somniós, sentis que els ossos  
són només –pobres– l'esquelet de l'ànima,  
i, lliurat a la lluita contra el somni,  
vegis que és ell qui et serva la victòria.

(De *Tres suites de luxe*, 1979)

## FILL IL·LUSTRE

No diguéssiu que jo fos el poeta líric  
que plorà llargament en vers ben escandit  
i, cansat d'esperar, sols va atènyer l'oblit  
que ara li salva aquest possible panegíric.

Elogiau-me amb seny i mesura, conformes  
amb el poema fet a mida de guardó,  
ara que, ja ben mort, em lliurau al perdó,  
fets a la veritat de meditades normes.

No us fiqueu a explorar l'arrel de solitud  
que xucla la llecor del poema: amb paraules  
que tothom comparteixi, dau-li nom conegut.

La clara perspectiva per bons camins us mena:  
no resolgueu l'enigma ferreny de la cadena;  
només entreteniu-vos a comptar-li les baules.

(De *Sonets alexandrins*, 1981)

**SONET COMPARTIT,  
O COSTA I LLOBERA I JOAN ALCOVER ALHORA**

Per un jardí de Roma, ple d'estàtues blanques,  
o al redòs íntim d'uns estudis ciutadans,  
del llibre a la conversa, refà lligams humans,  
o, sol, escolta el vent que fa cantar les branques.

A recer, dins la més florida de les tanques,  
o en presó dels obscurs treballs quotidians,  
d'hora prenia el vol cap als espais més grans  
o bé ja no hi trobava, tardà, les portes franques.

Fill i hereu desvalgut o pare desolat,  
es mor dejú d'amor o l'amor l'alliçona.  
Posats, però, per tal d'enriquir-se l'estona,

un aquí, l'altre allà, a confegir paraules,  
deixaven l'idioma, tots dos il·luminat:  
com a jugant a escacs que sempre fessin taules.

(De *Sonets alexandrins*, 1981)

# Bibliografia

## OBRES PUBLICADES DE JAUME VIDAL ALCOVER

### Obra poètica

- L'hora verda*, Palma: Moll, 1952.
- El dolor de cada dia*, Palma: Gràfiques Miramar, 1957 [darrera edició, amb esmenes: Palma: Consell de Mallorca & Editorial Moll (Biblioteca Bàsica de Mallorca), 1990].
- Dos viatges per mar*, Palma: Moll, 1965.
- Sonets a Eurídice*, Manacor: Baleria. Llibres de Manacor, 1967.
- El fill pròdig (Variacions sobre un tema)*, Palma, 1970.
- Terra negra*, pròleg de Marià Villangómez, Barcelona: Proa (Óssa Menor), 1970.
- Home*, Tarragona: Èpsilon, 1978.
- Tres suites de luxe*, Manacor: Sa Nostra, 1979.
- Igor Stravinsky. Le sacre du Printemps*, Palma: Olañeta (Pantaleu), 1979.
- Sonets alexandrins*, Manacor: Sa Nostra, 1981.
- Obra poètica*, pròleg de Miquel Àngel Riera, Manacor: Foment de la Cultura de la Ciutat de Manacor (Tià de sa Real 22), 1984 [inclou tots els llibres fins a *El fill pròdig*].
- Poemes*, gravats de Josep Vives Campomar, Menorca: Druïda, 1984.
- Antologia poètica*, pròleg de Maria Aurèlia Capmany, edició a cura de Montse Palau, Magí Sunyer & Àlex Susanna, Barcelona: Columna, 1991.

## Obra narrativa

- Mirall de la veu i el crit*, Palma: Moll, 1955 [reeditat 1991].
- Esa carne mortal*, Palma: Ajuntament, 1956 [escrita originalment en català i refeta més tard a *Tertúlia a ciutat* i *La vida fàcil*].
- Les quatre llunes*, Barcelona: Selecta, 1969.
- Sophie o els mals de la discreció*, Barcelona: La Llar del Llibre, 1971 [reeditat: Tarragona: Arola, 2001].
- Visca la revolució!*, Palma: Moll, 1974.
- Tertúlia a ciutat. Els anys i els dies (Introducció)*, Barcelona: Galba, 1976 [reeditat, amb un estudi introductori de Pere Rosselló Bover: Tarragona: Arola, 2003].
- Recull de llegendes*, Barcelona: Dopesa, 1978.
- Dues rondalles farcides i altres narracions*, Manacor: Ajuntament de Manacor (Tià de sa Real 5), 1980.
- Dido i Eneas*, Pròleg de Miquel Dolç. Barcelona: Pòrtic, 1980.
- La vida fàcil. Els anys i els dies I*, Barcelona: Laia, 1987 [reeditat: Palma: Diari de Balears, 2005].
- Els intocables. Els anys i els dies II*, Barcelona: Laia, 1987.
- Els sants innocents. Els anys i els dies III*, Barcelona: Laia, 1989.
- L'equip assassinat*, Barcelona: Plaza i Janés, 1989.



## Obra dramàtica

*Oratori per un home sobre la terra*, Barcelona: Orient, 1970.

*La fira de la mort*. Barcelona: Orient, 1970.

*Una Roma per Cèsar*, Palma: Moll, 1975.

*Ca, barret! o Varietat de varietats i tot és varietat* (amb Maria Aurèlia Capmany), Palma: Moll, 1984.

*La passió d'Ulldecona*, Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1995.

*Manicomi d'estiu o La felicitat de comprar i vendre*, Barcelona: Proa, 2001.

*N'Espardenyeta*, a: Guillem CABRER, Josep M. LLOMPART & Jaume VIDAL ALCOVER, *Tres rondaies d'En Jordi d'es Racó*, pròleg de Gabriel Janer Manila, Palma: Moll, 1979.

*L'amor de les tres taronges, Rondaia de Jordi d'es Racó escenificada per Jaume Vidal Alcover*. Palma: Universitat de les Illes Balears & Consell de Mallorca, 2000.

## Traduccions

- Friedrich HÖLDERLIN: *Planys de Menó per Diotima*, Tarragona: La gent del Llamp, 1986.
- SÒFOCLES: *Èdip*, Palma: Universitat de les Illes Balears (Tespis 6), 1989 [traducció-adaptació].
- Marcel PROUST: *A la recerca del temps perdut*, Barcelona: Columna, 1990 [amb Maria Aurèlia Capmany].
- George SAND: *Un hivern a Mallorca*, Palma: Moll, 1993.
- Roland BARTHES: *Crítica i veritat*, Barcelona: Llibres de Sinera, 1969.
- Arthur RIMBAUD: «Els poetes de setze anys», a: Antoni NADAL & Margalida PONS «1854-1954: Un homenatge a Rimbaud», *Estudis Baleàrics* 44-45, novembre 1992 - març 1993, ps. 44-45.
- Laura CONTI: *Una llebre amb cara de nena*, Barcelona: La Galera, 1987.

## Estudis i edicions (selecció)

Edició i estudi de: *Poema contra el vici i la mala costum del beure, per Guillem Roca i Reus, continuat per Antoni Cabrer, pvre, amb una contestació del missèr Joan Ferrà i conclòs amb una faula del susdit missèr Roca*, Palma: Moll, 1973.

«El déu de l'amor caçador. Edició d'un text en noves rimades del segle xv», *Universitas Tarraconensis* 1, 1976.

*Trets fonamentals de la literatura*, Barcelona: Dopesa, 1978.

*Síntesi d'història de la literatura catalana*. Barcelona: La Magrana, 1980.

*Llorenç Villalonga i la seva obra*, Barcelona: Curial, 1980.

«El teatre del novel·lista Josep Pin i Soler», a: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària II*, Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1981.

Edició i estudi de: Sebastià GELABERT (TIÀ DE SA REAL), *Comèdia en tres jornades i un pròleg de la gloriosa verge i màrtir santa Bàrbara*, Manacor: Ajuntament de Manacor (Tià de sa Real 10), 1981.

«La fada Morgana en la tradició oral mallorquina», *Randa* 11, 1981.

«La poesia a Mallorca del 1936-1960», *Randa* 13, 1982.

«El rector de Vallfogona en la literatura del seu temps». A: *Francesc Vicent Garcia i la seva època. IV centenari del naixement del Rector de Vallfogona 1582-1982*, Santa Coloma de Queralt: 1982.

Edició i estudi de: Sebastià GELABERT (TIÀ DE SA REAL), *Comèdia de sant Antoni de Viana / Comèdia del gloriós màrtir sant Sebastià*, Manacor: Ajuntament de Manacor (Tià de sa Real 14), 1982.

Edició i estudi de: Sebastià GELABERT (TIÀ DE SA REAL), *Comèdia d'en Pedro Belmar / Entremesos*, Manacor: Ajuntament de Manacor (Tià de sa Real 19), 1983.

«La pagesia de Maria Antònia Salvà». A: *Maria Antònia Salvà, 25 anys després*, Lluçmajor: Obra Cultural Balear, 1983.

*Les ales de l'ideal: semblança i pensament de Gabriel Alomar*,  
Palma: Ajuntament de Palma, 1983.

Edició i estudi [juntament amb Pere Bohigas] de: Guillem de  
TORROELLA, *La Faula*, Tarragona: Tàrraco, 1984.

Edició i estudi de: Berenguer d'ANOIA, *Mirall de trobar*, Barcelona:  
Departament de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes  
Balears & Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Marian  
Aguiló 7), 1984.

*Llorenç Villalonga (o la imaginació raonable)*, Palma: Ajuntament  
de Palma, 1985.

Edició i estudi de: Josep PIN i SOLER, *L'enveja*, Tarragona: Institut  
del Teatre & El mall, 1985.

Edició i estudi de: Sebastià GELABERT (TIÀ DE SA REAL), *Poesia nar-  
rativa*, Manacor: Ajuntament de Manacor (Tià de sa Real 29),  
1985.

Edició i estudi de: Francesc d'OLESA, *Art nova de trobar*, Barcelona:  
Departament de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes  
Balears & Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Marian  
Aguiló X), 1986.

«Llengua i literatura en l'obra de Josep Pin i Soler», a: *Actes  
del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Ca-  
talanès*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat,  
1986.

Edició i estudi de: Pere i Jaume MARCH, *Cobles i noves  
rimades*, València: 3i4 (L'Estel 4), 1987.

Edició i estudi de: Joan ALCOVER, *Humanització de l'art i altres  
escrits*, Palma: Consell de Mallorca & Editorial Moll (Bibliote-  
ca Bàsica de Mallorca XX), 1988.

Edició i estudi de: Miquel COSTA i LLOBERA, *Horacianes*, Palma:  
Consell de Mallorca & Editorial Moll (Biblioteca Bàsica de  
Mallorca 34), 1990.

Edició i estudi de: Llorenç MOYÀ, *Antologia poètica*, Palma: Con-  
sell de Mallorca & Editorial Moll (Biblioteca Bàsica de Mallorca  
39), 1990.

«Les Geòrgiques i les feines del camp a Mallorca». A: M. Carme BOSCH i Pere J. QUETGLAS (ed.): *Mallorca i el món clàssic*, Barcelona, 1990.

*La poesia casolana de Maria Antònia Salvà*, Lluçmajor: Ajuntament de Lluçmajor, 1990.

Edició i estudi de: *Llibre dels planetes i dels signes. Un tractat d'astrologia mallorquina del segle XVI*. Palma: Ajuntament de Palma, 1991.

Pròleg a: Jaume ROIG / M. A. CAPMANY (adapt.), *L'espill*, València: 3i4, 1992.

*Estudis de literatura catalana contemporània*, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 1993.

*Estudis de literatura medieval i moderna*, Palma: Moll, 1996.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> Aquests dos darrers volums recullen la majoria dels estudis anteriors, a més d'altres articles, pròlegs, conferències i textos inèdits

## ESTUDIS SOBRE JAUME VIDAL ALCOVER

- Antoni BARTOMEUS, *Els autors de teatre català. Testimoni d'una marginació*. Barcelona: Curial, 1976.
- Zeneida SARDÀ, «Jaume Vidal Alcover: el plaer d'escriure», a: *Serra d'or* 366, 1990, ps. 30-35 [entrevista].
- DIVERSOS AUTORS, Dossier «Jaume Vidal Alcover: apunts per a un balanç», a: *Serra d'or* 377, 1991.
- DIVERSOS AUTORS, Dossier en la revista *Lluc* 763, Palma, 1991.
- DIVERSOS AUTORS, Dossier en la revista *El Mirall* 42, Palma, 1991.
- DIVERSOS AUTORS, *Homenatge a Jaume Vidal Alcover*, Barcelona: Columna, 1992.
- DIVERSOS AUTORS, *Estudis baleàrics* 46. *Homenatge a Jaume Vidal Alcover (1923-1991)*, Palma, maig-agost 1993.
- Margalida PONS, «Jaume Vidal Alcover», a: *Poesia insular de postguerra: quatre veus dels anys cinquanta*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998, ps. 301-376.
- Magí SUNYER & Rosa COMES (ed.), *Jaume Vidal Alcover: humanisme, heterodòxia i geni*. Tarragona: Cossetània, 2001.
- Rosa COMAS & Roser PUJADAS. *Inventari dels documents de Jaume Vidal Alcover dipositats al fons Vidal-Capmany*. Tarragona: Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili, 2001.
- Rosa COMAS, «El matís del fill pròdig. Els referents simbòlics a l'obra de Jaume Vidal Alcover», a: *Actes del Dotzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, I. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, ps. 265-277.
- Maria Magdalena ALOMAR, «Vidal Alcover, Jaume», a: *Diccionari del teatre a les illes Balears*, vol. II, Lleonard Muntaner-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Palma-Barcelona, 2006, ps. 323-326.
- Pere ROSSELLÓ BOVER, «Jaume Vidal Alcover: un humanista del segle XX», a: *Aproximacions i semblances. Dotze escriptors del segle XX*, Palma: Diari de Balears, 2006 [reproduït en el present volum].



